

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

iuventa
Slovenský inštitút mládeže
Slovak Youth Institute
www.iuventa.sk

ZÁVEREČNÁ SPRÁVA z výskumu

Participácia mladých ľudí v mestách Žilina a Martin s dôrazom na mestské sídliská

OZ Kumakokra, Žilina

realizátor: OZ Kumakokra, Žilina (Ing. Silvia Milová, Bc. Ivana Stillerová)
odborný garant: PhDr. Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.
Žilina, december 2009

OBSAH

Úvod

1. Projekt výskumu

- 1.1. predmet výskumu
- 1.2. výskumné otázky
- 1.3. objekty výskumu
- 1.4. výskumné hypotézy
- 1.5. techniky výskumu
- 1.6. časový harmonogram výskumu

2. Popis realizácie výskumu

- 2.1. prípravná fáza výskumu
- 2.2. realizačná fáza výskumu
- 2.3. spracovanie a vyhodnotenie výskumného materiálu

3. Analýza a interpretácia empirických údajov

- 3.1. pojem participácia a význam participácie pre mládež v mestách
- 3.2. formy participácie mladých ľudí na vybraných sídliskách/mestách
- 3.3. potenciál mládeže pre participáciu v mestách/na sídliskách
- 3.4. bariéry pre rozvoj participácie mládeže v mestách/na sídliskách
- 3.5. úroveň participácie mladých ľudí v mestách/na sídliskách
- 3.6. legislatívny a koncepčný rámec podpory participácie mladých ľudí
- 3.7. kľúčové subjekty podporujúce participáciu mládeže v mestách/na sídliskách
- 3.8. aktuálne nástroje kľúčových subjektov na podporu participácie a formy podpory participácie mladých ľudí v mestách/na sídliskách
- 3.9. miera informovanosti o podpore participácie mládeže v mestách/na sídliskách
- 3.10. spôsob monitoringu efektivity nástrojov kľúčových subjektov na podporu participácie mladých ľudí v mestách/na sídliskách
- 3.11. plány organizácií a pracovníkov do budúcnosti (v oblasti podpory participácie)
- 3.12. osobité postrehy a reakcie respondentov a výskumníkov k výskumným témam

4. Závěry a odporúčania

- 4.1. overenie hypotéz
- 4.2. súvislosť zistení s podobnými výskumami Iuventy
- 4.3. odporúčania vyplývajúce z výsledkov výskumu

5. dokumentačná časť

- 5.1. prílohy
- 5.2. zoznam použitej literatúry
- 5.3. internetové zdroje

ÚVOD

Participácia znamená účasť, byť zúčastnený určitého procesu. Participácia mladých ľudí je teda účasť mladých na rozhodovaní o veciach verejných, čiže aj o nich samotných.

Dôležitosť participácie mládeže vyzdvihujú všetky kľúčové európske i národné dokumenty: v materiály Kľúčové oblasti a akčné plány štátnej politiky pre prácu s mládežou na roky 2008-2013 je definovaná participácia ako jedna z hlavných oblastí zamerania; v programe „Le-Po-Po“, ktorý od roku 2008 administruje Iuventa, sa uvádza potreba identifikovať existujúce znalosti na témy ako participácia atď.; Ministerstvo školstva SR má osobitnú projektovú schému Participácia; základné smery pre uľahčenie participácie mládeže na rozhodovaní o nich samotných naznačuje Európska charta o participácii mládeže, na podporu participácie už viac rokov vzniká množstvo grantových programov, workshopov, publikácií.

Poznáme základné podmienky participácie mladých ľudí (výzva, kapacita, spojenia), existujú prepracované stratégie zvýšenia participácie mládeže (empowerment, efektívna komunikácia, edukácia, posilnenie zdrojov a nezávislosti), všeobecne sú známe pozitívne efekty fungujúcej participácie mládeže (kvalitnejšie rozhodnutia, demokratickosť rozhodovania, osobnostný rast mladého človeka...). Participácii, jej podpore a rozvíjaniu sa taktiež venujú rôzne mimovládne a mládežnícke organizácie (napr. nadácia Intenda, Rada mládeže, Zipcem...).

Skúsenosti kompetentných z praxe ukazujú, že na Slovensku možno badať niekoľko **podôb participácie** – napríklad účasť na voľbách, zvýšený záujem o informácie, pripomienkovanie dokumentov a právnych noriem, členstvo mládeže v rôznych združeniach, poradných orgánoch samospráv atď. Participáciu môžeme charakterizovať z rôznych pohľadov – dalo by sa hovoriť o participácii občianskej, politickej, sociálnej alebo participáciu môžeme deliť na aktívnu a pasívnu.

Máme teda dostatok teoretických východísk a materiálov, téme je venovaná pozornosť i finančné zdroje, poznáme pozitívne efekty a prínos fungujúcej participácie mladých ľudí, po väčšej participácii volajú politici, učitelia a sociálni pracovníci, zástupcovia mimovládneho sektora i samospráv. Participácia je jedným z kľúčových pojmov aktívneho občianstva a pre mladých ľudí okrem iného prináša možnosť seberealizácie, získania životných skúsenosti a rovnako aj možnosť odstránenia frustrácie mladého človeka z pocitu

„veci sa dejú a čo ja s tým môžem urobiť?“. **Napriek tomu** naša spoločnosť i jednotlivé skupiny a komunity v regiónoch narážajú na nízku angažovanosť mladých, nezáujem, neschopnosť a neznalosť ako konať, aktivizovať sa a dožadovať sa vypočutia, nízku mieru chuti po presadení svojho názoru.

V našom výskume sme aplikovali uvedené fakty na regionálne podmienky miest, kde pôsobíme a dôverne situáciu poznáme. **Cieľom bolo** zmapovať reálny stav – aktuálnu situáciu v oblasti participácie mladých ľudí a jej podpory v kontexte uvedených skutočností, ktoré vytvárajú podmienky pre rozvoj participácie na celom Slovensku, so špeciálnym akcentom na vybrané sídliská miest.

Aby sme potvrdili alebo vyvrátili naše hypotézy, **realizovali sme zber empirických údajov v dvoch mestách** – v meste Žilina a v meste Martin – v oboch prípadoch s **dôrazom na mestské sídliská**, kde je vysoký podiel neorganizovanej mládeže, ktorá má podľa nášho názoru s participáciou ešte menej skúseností ako organizovaná mládež, kde prevláda anonymita a nízka angažovanosť obyvateľov a kde existuje množstvo typických „sídliskových problémov“ – ako napríklad bezcieľné potulovanie sa mládeže, nedostatok príležitostí na trávenie voľného času, zanedbané a nekultúrne prostredie, nezáujem obyvateľov sídliska o skrášlenie okolia – neberú ho „za svoje“, veľký podiel neorganizovanej mládeže apod.

Mesto Žilina (sídlo nášho združenia a miesto pôsobiska jeho aktivít) má niekoľko sídlisk, z nich najmladšie a s najväčším počtom detí a mladých ľudí je sídlisko Hájik. Ide o veľké sídlisko v krajskom meste, územne oddelené od mesta svojou geografickou polohou a špecifickými problémami (rýchla výstavba bez občianskej vybavenosti, dopravné problémy, nedostatok možností kultúrno-spoločenského vyžitia a trávenia voľného času). Na druhej strane má predpoklady pre realizáciu relatívne významných zmien v prípade angažovanosti občanov.

Pre komparáciu sme si vybrali sídlisko menšieho okresného mesta Martin. Vybrané bolo porovnateľné sídlisko s najväčším počtom mladých ľudí a mladých rodín s deťmi.

Išlo teda o dve mestá z rovnakého kraja s podobnými charakteristikami (napr. fungovanie podobných typov mládežníckych organizácií napr. Rada mládeže, ICM atď.), ale aj niekoľkými odlišnosťami (ekonomické rozdiely, náboženské rozdiely, iný kultúrno-spoločenský vývoj a význam miest atď.).

Naše zistenia sú založené na rozbere osobných rozhovorov s respondentmi – zástupcami kľúčových subjektov a ďalších rozhodujúcich aktérov ovplyvňujúcich úroveň participácie v sledovanom meste a na analýze existujúcich legislatívnych a koncepčných

materiálov týkajúcich sa participácie a dokumentoch kľúčových subjektov podporujúcich participáciu mládeže v našom regióne.

Na základe zistenia, ako to s participáciou mládeže a jej podporou zo strany kompetentných a zainteresovaných subjektov v týchto regiónoch aktuálne je, sme následne navrhli **možné riešenia a odporúčania** pre uvedené oblasti, ale aj podobné situácie regiónov na Slovensku.

1. PROJEKT VÝSKUMU

Predmetom výskumu je participácia mladých ľudí a jej podpora na vybraných sídliskách miest Žilina a Martin.

Vo výskume sme si stanovili nasledovné výskumné otázky:

1. participácia mladých ľudí

- 1.1. Aké sú formy participácie mladých ľudí na vybraných sídliskách?
- 1.2. Aký je potenciál mládeže pre participáciu na vybraných sídliskách?
- 1.3. Aké sú bariéry pre rozvoj participácie mládeže na vybraných sídliskách?
- 1.4. Aká je úroveň participácie mladých ľudí na vybraných sídliskách?

(od informovania až po spolupodieľanie sa na rozhodovaní)

2. podpora participácie mladých ľudí

2.1. Aký je legislatívny a koncepčný rámec podpory participácie mladých ľudí na sídliskách?

2.2. Aké sú kľúčové subjekty podporujúce participáciu mládeže na sídliskách?

2.3. Aké sú aktuálne nástroje kľúčových subjektov na podporu participácie mladých ľudí na sídliskách?

2.4. Aká je miera informovanosti o podpore participácie mládeže na sídliskách?

2.5. Aké sú formy podpory participácie mladých ľudí na vybraných sídliskách?

(finančné, nefinančné...)

2.6. Akým spôsobom sa monitoruje efektivita aktivít/nástrojov kľúčových subjektov týkajúcich sa podpory participácie mladých ľudí na mestských sídliskách?

2.7. Aké sú aktuálne trendy podpory participácie mládeže na mestských sídliskách?

Objektom výskumu sú:

- legislatívne a koncepčné materiály týkajúce sa participácie mladých ľudí na vybraných sídliskách, dokumenty o činnosti kľúčových subjektov podporujúcich participáciu mládeže
- zástupcovia a zástupkyne regionálnej samosprávy zodpovední za mládežnícku politiku (Žilinský samosprávny kraj, odbor školstva a mládeže)

- zástupcovia a zástupkyne mestských úradov zodpovední za mládežnícku politiku (Mesto Žilina, Mesto Martin - odbory školstva)
- volení predstavitelia/predstaviateľky samosprávy zastupujúci územný obvod vybraných sídlisk (poslanci mesta za dané sídliská)
- zástupcovia a zástupkyne základných a stredných škôl na sídliskách (riaditeľ, výchovný poradca školy, učiteľ občianskej náuky), koordinátor Žiackej Rady (pedagóg), zástupca Školskej Rady (rodičia), zástupca vysokoškolskej mládeže príp. i pracujúcej mládeže žijúcej na sídliskách
- zástupcovia MVO sektora na sídlisku/v meste (zástupca komunitného centra (ak je komunitné centrum na sídlisku, zástupca cirkevnej organizácie pracujúcej s mládežou (napr. Žirafa - Háčovňa na sídlisku Hájik pod patronátom kresťanskej farnosti), rodičovské centrum/materské centrum, Komunitný fond/ nadácia (Žilinský komunitný fond),
- iné organizácie venujúce sa problematike mládeže a detí na sídlisku, v meste Žilina, Martin
- centrá mládeže a voľného času, Informačné centrá mládeže
- zástupcovia a zástupkyne mládeže (Rada mládeže žilinského kraja, zástupcovia/zástupkyne mládežníckych parlamentov, zástupcovia/zástupkyne mládeže, lídri/žiaci posledných ročníkov + lídri žiackych školských rád.

Vo výskume sme si stanovili nasledovné **pracovné hypotézy**:

H1: formy, potenciál, úroveň participácie – verzus – veľkosť a typ mesta

H1: Vo väčšom (krajskom) meste bude reálny stav participácie mladých ľudí na lepšej úrovni, ako v meste menšom (okresnom).

H2: na reálny stav/úroveň participácie – má vplyv sieťovanie subjektov

H2: Hlavným problémom nedostatočnej úrovne participácie mladých ľudí je nedostatočné sieťovanie kompetentných subjektov v rámci mesta (sektor mimovládnych organizácií, subjekty verejnej správy... a mládež) a nízka spolupráca medzi nimi.

H3: deklarovaný stav podpory participácie – verzus – reálny stav participácie

H3: deklarovaný stav podpory participácie má pozitívny vplyv na reálny stav participácie (tj. reálne je to s participáciou lepšie, ak je zakotvená a riešená v dokumentových východiskách a koncepčných materiáloch kompetentných subjektov VS)

Na zber empirických údajov využijeme individuálne pološtrukturované rozhovory (zber dát osobne zabezpečia výskumníci) a analýzu textových dokumentov - legislatívnych a koncepcných materiálov týkajúcich sa participácie mládeže na vybraných sídliskách, dokumentov o činnosti kľúčových subjektov podporujúcich participáciu mládeže.

Predpokladaný časový harmonogram výskumu je nasledovný:

- Príprava a predvýskum - cca do marec 2009
- realizácia 1.fáza (mesto Žilina) - jún 2009
- realizácia 2.fáza (mesto Martin) – august 2009
- tvorba záverov, príprava výstupov – december 2009.

2. POPIS REALIZÁCIE VÝSKUMU

2.1. Prípravná fáza výskumu

V rámci prípravy na realizáciu nášho prieskumu sme uskutočnili tieto kroky:

- a) štúdium odborných, koncepcných a legislatívnych materiálov k problematike participácie mládeže na Slovensku a v Európskej únii (Zákon o podpore práce s mládežou, Kľúčové oblasti a akčné plány štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži v SR na roky 2008 – 2013 ...)

- b) účasť na konferenciách s tematickou participácie mládeže
 - Konferencia „Mládež a sociálna prevencia v Žilinskom kraji“, 12/2008
(organizátor: Vysoká škola sociálnej práce sv. Alžbety, Žilina)
 - Konferencia „Mladí ľudia a miestna samospráva v Žilinskom kraji“, 12/2008
(organizátor: Rada Mládeže žilinského kraja, Žilina)

- c) neformálne rozhovory s kompetentnými osobami
 1. SAIA, riaditeľka, PhDr. Alena Mičicová
 2. Magistrát mesta Žilina, hovorca, Mgr. Martin Barčík
 3. Rada mládeže žilinského kraja, predsedníčka, p. Darina Čierniková
 4. Žilinský samosprávny kraj, odbor školstva, PhDr. Peter Majer.

Uvedené osoby nám poskytli cenné informácie v rámci prípravnej fázy, na základe ktorých sme spresnili náš výskumný problém a výskumné hypotézy.

2.2. Realizačná fáza výskumu

Zber empirických údajov prebiehal v mesiacoch jún až september 2009.

Pre budúcnosť, resp. pre iné podobné výskumy sme počas zberu empirických údajov získali skúsenosť, že je potrebné naplánovať si dlhší čas na samotnú realizáciu rozhovorov. Nami plánovaný čas jeden mesiac pre jedno mesto nebol postačujúci. Súčasne je potrebné počítať s takými objektívnymi faktormi ako je koniec školského roka, dovolenky – letné prázdniny apod. Aj z tohto dôvodu sa náš zber údajov predĺžil až do konca septembra. Následne celkový reálny časový harmonogram prieskumu bol nasledovný:

Časová realizácia výskumu:

december 2008	- marec 2009 - príprava prieskumu a realizácia predvýskum
máj – október 2009	- realizácia výskumných rozhovorov (interview) v mestách ŽA, MT
september 2009	- 1. priebežná správa
november 2009	- 2. priebežná správa, tvorba záverečnej správy z prieskumu
december 2009	- dokončenie a odovzdanie záverečnej správy a prezentácia záverov
január 2009	- tvorba popularizačnej formy záverov prieskumu

Zber a tvorbu dát zabezpečili samotné výskumníčky, a to prostredníctvom individuálnych polo-štrukturovaných rozhovorov. Celkom bolo oslovených viac ako 60 organizácií a subjektov v mestách Martin a Žilina.

Individuálne polo-štrukturované interview nám umožnilo dodržať základnú osnovu každého rozhovoru, čím sme docielili ich štandardizáciu, ale súčasne aj dotknúť sa tém, ktoré respondent považoval za dôležité uviesť aj mimo pevne daných tematických okruhov. Na záver sme taktiež nechali každému respondentovi priestor pre voľné vyjadrenie svojich myšlienok alebo uvedenie postrehov a názorov, ktoré považoval za dôležité k danej téme participácie mládeže uviesť.

Ako dopĺňujúcu sme zvolili ešte analýzu textových dokumentov týkajúcich sa participácie mládeže, dokumentov o činnosti kľúčových subjektov podporujúcich participáciu mládeže apod., ktoré zozbierali výskumníčky počas realizácie osobných rozhovorov, t.j. od samotných respondentov a organizácií.

Oslovených respondentov sme požiadali o súhlas s rozhovorom, pričom sme následne zrealizovali interview – každý respondent bol vopred požiadaný o súhlas s nahrávaním na diktafón kvôli archivácii dát. Dĺžka jednotlivých interview bola individuálna (cca od 15 min do 70 min).

V ojedinelých prípadoch bola z objektívnych dôvodov využitá forma písomného vyjadrenia respondenta, ktoré sme získali v elektronickej podobe.

Za hlavnú výhodu zvolenej výskumnej metódy (individuálne interview) považujeme fakt, že okrem verbálneho prejavu sme mohli vidieť aj neverbálne správanie sa a celkový prejav respondentov, často uvádzanie poznámok a postrehov aj mimo položených otázok, čím sa dali lepšie jednak pochopiť, ale aj analyzovať jednotlivé názory a postoje respondentov.

Pre náš výskum bolo oslovených viac ako 60 organizácií a subjektov, ktoré pracujú s mládežou a pre mládež a do záverečného spracovania bolo zaradených (výskumná vzorka) celkom 45 interview s respondentmi a respondentkami.

Respondentov tvoria zástupcovia rôznych subjektov a organizácií venujúcich sa práci s mládežou (mládež vo veku od 10 do 30 rokov), ktoré pôsobia v mestách Žilina a Martin. Niektoré z nich boli organizácie s celoslovenskou pôsobnosťou (Rada mládeže Slovenska, Informačné centrum mládeže apod.).

Kritériom pre ich výber bol fakt, že majú dôležité postavenie v rámci práce s mládežou v meste, pôsobia na mestských sídliskách, sú významným subjektom z pohľadu rozsahu alebo času svojho pôsobenia, alebo zaujali nejakým zaujímavým projektom apod. Respondentov (organizácie) sme sa súčasne snažili vyberať tak, aby bolo pestré typové zastúpenie – myslíme tým zástupcov verejného sektora, mimovládneho sektora, taktiež z radov štátnych, súkromných či cirkevných inštitúcií, predstaviteľov školských zariadení, ako aj zástupcov samotnej mládeže – aktívnych mladých lídrov v najrôznejších oblastiach spoločenského života.

Naším pôvodným zámerom bolo realizovať rozhovory so zástupcami organizácií, ktoré pracujú s mládežou hlavne na mestských sídliskách, pričom jedným z dôvodov bol fakt, že jedna zo zakladateľiek nášho združenia (OZ Kumakokra) priamo býva (a má aj dve maloleté deti) na tomto sídlisku Hájik Žilina, ďalej tiež skutočnosť, že naše združenie vyvíjalo aktivity v centre mesta, ale praxou sa ukázala potreba ponúknuť aktivity aj na danom sídlisku a taktiež v neposlednom rade tá skutočnosť, že pri rôznych projektoch s mladými

rodičmi či ľuďmi do 30 rokov veku sme opakovane narazili na problém nedostatočnej aktivity mladých ľudí v prospech ostatných, v prospech komunity, kde žijú, či jednoducho aj v prospech seba samých. Aj preto nás problematika participácie mladých ľudí oslovila. Už v procese prípravy a tvorby databázy respondentov sme však zistili, že **takýchto organizácií je minimum. Preto sme, prirodzene, po vyčerpaní sídliskových mládežníckych organizácií a subjektov pracujúcich s mládežou, zamerali svoju pozornosť na organizácie, ktoré pôsobia v rámci celého mesta – a to tak v Žiline ako aj v Martine.**

Postup kontaktovania organizácií a respondentov bol a postup tvorby databázy organizácií bol nasledovný:

V prvej fáze sme vytypovali (hlavne z vlastnej skúsenosti poznaním organizácií v meste a z počutia, tiež z tlačových správ apod.) niekoľko organizácií, ktoré sme oslovili ako prvé.

Po rozhovore s kompetentnými osobami sme sa pýtali jednak na spolupracujúce organizácie, a hlavne na subjekty či konkrétnych jednotlivcov, ktorí sa venujú práci s mládežou v meste.

Takýmto spôsobom sme v druhej fáze získali kontakty na ďalšie organizácie, príp. mladých lídrov, ktorí sa stali potenciálnym účastníkmi nášho prieskumu. Po ich oslovení a krátkej komunikácii sme kompetentné osoby zaradili medzi respondentov.

Súčasne sme získavali informácie aj z internetu, webových stránok Mesta Žilina a Mesta Martin, tlačových správ, regionálnych novín a iných zdrojov – aby sme doplnili najvhodnejšie subjekty do nášho výskumu, aby sme naplnili požiadavku kompetentnosti, rôznorodosti a významnosti subjektu v danom meste i potrebného rozsahu.

Oslovované boli nasledovné typy subjektov a organizácií:

Samospráva (mestský úrad, samosprávny kraj – odbory školstva a mládeže, poslanci), mimovládny sektor (rôzne občianske združenia napr. fungujúce hlavne na sídliskách miest a organizácie venujúce sa práci s mládežou – Rada mládeže, Skauti...), cirkevné združenia a organizácie (Saleziáni, Domka...), rôzne druhy Centier voľného času – súkromné, cirkevné, štátne; mládežnícke združenia a organizácie (Mestský mládežnícky parlament, Žiacka školská rada, mladí lídri do 30 rokov, ktorí napr. pracujú ako dobrovoľníci s mladšou mládežou apod.), školstvo – pedagógovia na základných a stredných školách, ktorí sa venujú práci s mládežou aj pri mimoškolskej činnosti, ďalej vysokoškolské združenie Aiesec apod.

a v neposlednom rade rôzne iné typy subjektov, ktoré prichádzajú do priameho kontaktu s mládežou pri špeciálnych príležitostiach, resp. sa podieľali na určitých projektoch pre mládež a s mládežou – napr. mestská polícia - odbor prevencie kriminality mládeže, kultúrne centrum mesta -koordinácia aktivít pre mladých ľudí, organizácie alebo osoby venujúce sa práci s mládežou so zdravotným postihnutím, mestská knižnica - projekty s mladými dobrovoľníkmi ...apod. Snahou bolo zaistiť čo najrozmanitejšie zastúpenie subjektov a organizácií.

Pri tvorbe databázy respondentov sme pritom prihliadali na skutočnosť, že sme pôvodne chceli zmapovať situáciu hlavne na mestských sídliskách. Keďže však väčšina organizácií pôsobí v rámci celého mesta, realizovať prieskum len so zameraním na sídliská nebol možný.

Takýmto spôsobom sme v meste Žilina vytvorili databázu v rozsahu cez 35 potenciálnych subjektov a organizácií, v meste Martin cca 25. Niektoré organizácie neboli do konečného spracovania zaradené (objektívne i subjektívne dôvody), s niektorými respondentmi sa z časových a iných dôvodov nepodarilo uskutočniť rozhovor, niektoré subjekty nereagovali na našu požiadavku, prípadne sa nechceli do prieskumu zapojiť, niektorí oslovení uviedli, že k téme participácie mládeže by sa nevedeli dostatočne vyjadriť...apod.

V meste Martin bol oproti pôvodnému zámeru zrealizovaný menší počet rozhovorov v porovnaní s mestom Žilina – čo je dané prirodzeným stavom situácie - menšie mesto, menej organizácií pracujúcich s mládežou, navyše Žilina je krajské mesto, preto niektoré inštitúcie (napr. Žilinský samosprávny kraj) sú len v Žiline.

Dôvodom pre ukončenie terénneho zberu dát - realizáciu rozhovorov, bola jednak saturácia informácií po realizácii rozhovorov, naplnenie rozsahu i rôznorodosti typov zastúpených subjektov a v neposlednom rade taktiež časové dôvody.

Náš regionálny výskum bol realizovaný v dvoch mestách - krajskom meste Žilina a v susednom, okresnom meste Martin, a to v oboch prípadoch s dôrazom na mestské sídliská. Jedným zo sekundárnych cieľom bolo totižto ozrejmiť túto problematiku (participáciu mládeže na sídliskách) aj pre iné mestské samosprávy na Slovensku, keďže ako pozostatok z minulosti máme na Slovensku dosť veľa miest s podobnou situáciou a problémami v oblasti mládežníckej problematiky.

Mesto Žilina (sídlo nášho združenia a miesto pôsobiska jeho aktivít) má niekoľko sídlisk, ale špecifické z nich je najmladšie sídlisko Hájik, kde je najväčší počet detí a mladých ľudí, i mladých rodín s deťmi. Sídli tu aj najväčšia základná škola v meste – s počtom viac ako 700 žiakov. Ide o veľké sídlisko v krajskom meste, územne oddelené od mesta svojou geografickou polohou a špecifickými problémami (rýchla výstavba bez občianskej vybavenosti, dopravné problémy, nedostatok možností kultúrno-spoločenského vyžitia a trávenia voľného času... čiže na druhej strane i s predpokladmi pre realizáciu relatívne významných zmien v prípade angažovanosti občanov). Ďalšími mestskými sídliskami sú staršie Solinky, potom Vlčince a Hliny.

Pre komparáciu vybrané okresné mesto Martin má sídliská Sever, Košúty, Ladoveň, Podháj, pričom v tomto meste nie je také špecifické sídlisko s veľkou koncentráciou mládeže ako je žilinský Hájik.

2.3. Spracovanie a vyhodnotenie výskumného materiálu

Pri spracovaní kvalitatívnych dát získaných z jednotlivých rozhovorov a analýzy textových dokumentov sme použili tieto postupy: analýza, syntéza, generalizácia a komparácia. Použili sme taktiež aj logické metódy indukcie a dedukcie. Pred začatím analýzy dát bolo zrealizované ručné kódovanie a vytváranie kategórií označovaním segmentov v interview, ktoré boli vopred prepísané na výskumných formulároch.

Údaje získané z výskumného materiálu sme spracovali v časovom období október - november 2009.

3. ANALÝZA A INTERPRETÁCIA EMPIRICKÝCH ÚDAJOV

Analýza výskumného materiálu pozostáva z dvoch častí, a to participácia mládeže v mestách a druhá časť sa venuje podpore participácie mládeže v rovnakom regióne.

1. **časť – participácia mladých ľudí** – dáva odpovede na nasledovné výskumné otázky:

- a). Aké sú formy participácie mladých ľudí v mestách (Žilina, Martin), sídliskách?
- b). Aký je potenciál mládeže pre participáciu v mestách, na sídliskách?
- c). Aké sú bariéry pre rozvoj participácie mládeže v mestách, na sídliskách?
- d). Aká je úroveň participácie mladých ľudí v mestách, na sídliskách?

2. **časť - podpora participácie mladých ľudí** – dáva odpovede na tieto výskumné otázky:

- 2.1. Aký je legislatívny a koncepčný rámec podpory participácie mládeže?
- 2.2. Aké sú kľúčové subjekty podporujúce participáciu mládeže?
- 2.3. Aké sú aktuálne aktivity/nástroje kľúčových subjektov na podporu participácie?
- 2.4. Aká je miera informovanosti o podpore participácie mládeže?
- 2.5. Aké sú formy podpory participácie mladých ľudí v mestách, na sídliskách?
- 2.6. Akým spôsobom sa monitoruje efektivita aktivít/nástrojov kľúčových subjektov týkajúcich sa podpory participácie mladých ľudí na mestských sídliskách?
- 2.7. Aké sú aktuálne trendy podpory participácie mládeže v mestách, na sídliskách?

3.1. Pojem participácia mládeže, jej význam pre komunitu (sídliska/mesta) a jej význam pre samotnú mládež

V **úvode** každého rozhovoru s respondentmi sme začali s otázkou, čo si respondenti predstavujú pod pojmom participácia mládeže, či považujú participáciu mládeže za dôležitý nástroj rozvoja komunitného života, a to špeciálne na mestských sídliskách a či považujú participáciu mládeže za dôležitú (a prečo) pre samotnú mládež.

Respondenti pod **pojmom participácia mládeže vnímali rôzne skutočnosti**, pričom ich môžeme rozdeliť do nasledovných skupín:

- **spolupráca**, aktívne **spolupodieľanie** sa na veciach verejných;
- **spoluúčasť na** spoločných aktivitách (v meste, na sídlisku...), aktívna **účasť** mládeže na občiansko-spoločenskom živote, na nejakej aktivite, **zúčastňovanie sa** na niečom;
- **angažovanie sa** mládeže na rôznych úrovniach života;
- **aktívne zapojenie/zapájanie sa** mladých ľudí do verejného života, **zapojenie sa** mladých do rôznych organizácií, spoluzapojenie sa mládeže do niečoho;
- **spoločný dialóg** mladých a zástupcov verejnej správy;
- **začlenenie** mladých ľudí do diania v spoločnosti;
- **ochota a záujem** mladých ľudí robiť niečo pre druhých, pre svoje okolie;
- **podieľanie sa** mladých ľudí na dianí v meste, spolupodieľanie sa mladých na niečom inom, ako len vlastnom živote, ako len pre seba samého.

Podľa teórie participácia znamená účasť, byť zúčastnený určitého procesu. Odpovede respondentov s obsahom tejto definície korešpondovali.

Vekovo mladší respondenti **nevedeli presne vysvetliť, čo znamená slovo participácia**, čo dokumentujú odpovede „*neviem, nikdy som to nepočula*“ ... „*počujem tento pojem prvýkrát*“. Na opakovanú výzvu uviedli, že si pod ním predstavujú nejaké aktivity mládeže, spoluprácu mládeže s ostatnými organizáciami a subjektmi, robiť veci aj pre iných. Je **paradoxné**, že mladí lídri a členovia žiackych školských rád (9. ročníky základných škôl) sa s týmto pojmom nestretli, resp. si ho nepamätajú. Situácia v informovanosti sa čiastočne zlepšuje na stredných školách.

Všetci respondenti považujú **participáciu mládeže za veľmi dôležitý faktor v živote samotnej mládeže ako aj za významný nástroj rozvoja komunitného života** v meste a ešte výraznejší na mestských sídliskách – i keď tam je práve angažovanosť mládeže veľmi nízka, a to tak v meste Žilina aj Martin, rovnako aj príležitostí pre participáciu mládeže je na sídliskách málo. Vyššie uvedené tvrdenie podporujú nasledovné názory respondentov a respondentiek:

„...určite je to veľmi dôležité, lebo mládež sa na sídliskách medzi sebou lepšie pozná, aj oveľa lepšie poznajú svoje prostredie – čiže pre rozvoj komunitného života je to dôležité... čo sa týka

príležitostí pre deti a mládež, to už je na našom sídlisku trošku slabšie, občas sú to nejaké akcie, ale to sú skôr akcie školy (základná škola) a viac-menej len pre deti školy...“

„...jasné, tu (na sídlisku) mladí ľudia dostanú základ do života, to čo tu pochytiť, už s nimi ide ďalej... mladí aj dospelí musia vedieť, že tu žijú a majú tu svoj domov a sídlisko je tu pre nich a preto sa musia tak aj správať...“

„...mládež má tým šancu naučiť sa zodpovednosti, niekto im pritom akoby pomáha a oni sa majú šancu otestovať, čo zvládnu apod.... A pre rozvoj komunitného života angažovanosť mladých ľudí môže zmiernovať medzigeneračné problémy a zlepšovať komunikáciu medzi generáciami“

„...pre samotnú mládež to znamená hlavne to, že sa cítia byť spoluúčastní na celkovom dianí a aj že ich my, dospelí, berieme ako rovnocenných“

„prináša im to bohatší život, efektívne využitie voľného času“

„...jednoznačne, jednak je to súčasť – komunitný život bez mladých by nebol, je to prirodzená varieta života – a oni určite prinášajú iný pohľad na svet a život...A pre mládež preto, lebo majú pocit sebaurčenia, že patrím do tohto mesta/sídliska a že niekto iný sa zaujíma zase o mňa apodobne“

„...my sme práve CVČ utvorili preto, že tu na tomto sídlisku sa vôbec nič nedialo – pre mládež hlavne, lebo nejaká združenia sú tu síce, ale sú dospelácke...“

Ani v jednom z miest **neexistuje subjekt, ktorý by sa venoval výhradne problematike participácie mládeže a jej podpory**, niektoré z organizácií sa venujú aj týmto témam, ale žiadna nie systematicky a na mestkých sídliskách je minimum takýchto organizácií. V mestách neexistuje systematická podpora participácie mládeže, ani systém informovanosti o participácii. Chýbajú základné informácie, chýba vedomosť o tom, kde ich hľadať, chýba subjekt, ktorý by ich systematizoval, sumarizoval a odovzdával ďalej. Chýbajú informačno-poradenské body pre mládež. Neexistuje výmena skúseností a dobrých príkladov z praxe medzi kompetentnými pracovníkmi a organizáciami. V tejto súvislosti je zaujímavý názor jedného respondenta z mesta Žilina: „...ak samotné sídlisko nemá priestory, určitú komunitnú kultúru, potom sa stáva len miestom na prespanie a evokuje to niečo také prázdne...práve sídliská si pýtajú nejakého ducha, aby to tam žilo...Žilina je historicky silná práve ako mesto – ale špecifické potreby práve sídlisk neboli podľa mňa dlhodobo riešené a teraz je to ťažké riešiť rýchlo...je potrebné, aby práve na sídliskách boli ľudia, nástroje a aktivity pre špecifické potreby mládeže – potom určite aj angažovanosť mladých na sídliskách by bola vyššia“.

Ako príklad môžeme uviesť situáciu koordinátorov žiackych školských rád – aktívni pedagógovia, ktorí sa venujú deťom a mládeži na základných školách. Respondentka – koordinátorka ŽŠR jednej zo základných škôl na sídlisku v Žiline – zmienila, že nemá dostatok informácií o participácii mládeže a jej podpore a hlavný problém vidí v tom, že nemá pravidelný kontakt s inými koordinátormi ŽŠR, nevie o skúsenostiach a projektoch, ktoré sa robia na iných školách a teda ani o dobrých príkladoch z praxe, ktoré by mohli využiť aj na ich základnej škole. Rada by sa poradila ako postupujú v podpore participácie mládeže na iných základných školách, čo sa im podarilo- čo nie apod. Informácie prichádzajú koordinátorm ŽŠR len prostredníctvom školy a v meste Žilina taktiež prostredníctvom Rady mládeže žilinského kraja. Konkrétne respondentka uvádza „...ani my ako koordinátori ŽŠR sa nestretávame, takže nemáme možnosť výmeny informácií, ani spolupráce...“. Uvítala by pravidelnú účasť na workshopoch, školeniach pre koordinátorov ŽŠR, kde by získali aktuálne informácie o projektoch podpory participácie mládeže, mohli sa ďalej vzdelávať v tejto práci alebo aj nadviazať spoluprácu s inými základnými školami pre projekty participácie mládeže. Ako ďalší z problémov respondentka uvádza vekovú hranicu, ktorá je častá pri aktivitách mnohých organizácií – napríklad vek minimálne 16 rokov – teda sa základných škôl niektoré programy netýkajú a deti sa nemôžu zapojiť.

3.2. Formy participácie mladých ľudí na mestských sídliskách

Keď sme sa respondentov pýtali na konkrétne formy participácie mládeže, o ktorých vedia, že sa udiali alebo budú prebiehať v meste či na mestských sídliskách, ich **odpovede boli veľmi rôznorodé a pestré** (poradie uvedeného nie je rozhodujúce):

- súťaže a športové stretnutia;
- krúžkové aktivity mestských centier voľného času;
- rôzne aktivity mladých ľudí zoskupených okolo mestských mládežníckych parlamentov, niektorých žiackych školských rád;
- výlety, akcie, neformálne stretnutia, letné tábory – pre deti a mladých ľudí;
- výučbový proces na stredných školách (občianska náuka) – hovorí sa o participácii a jej rôznych formách, realizujú sa napríklad návštevy zasadnutia mestského parlamentu, stretnutia s poslancami;

- rôzne projekty kultúrno-spoločenského diania v meste, street-aktivity, festivaly;
- práca dobrovoľníkov-animátorov v centrách voľného času– trénujú sa takto stredoškóoláci a stávajú sa z nich postupne mladí lídri a dobrovoľníci na sídlisku;
- prednášky pre žiakov a študentov na školách, workshopy na školách ;
- dobročinné zbierky, práca pre rôzne organizácie v meste – mladí ako dobrovoľníci;
- ponuky na atraktívne trávenie voľného času mládeže – krúžkové aktivity pre deti;
- stretnutia s poslancami, primátorom (v rámci programu Mládež v akcii);
- podpora práce ŽŠRád a MMParlamentov (akcie Rady mládeže žilinského kraja a Informačného centra mládeže Martin);
- školenia lídrov žiackych školských rád a mestských parlamentov práve o problematike participácie mládeže ;
- projekt Bambiriáda v celom žilinskom kraji, Týždeň mládežníckej participácie, Európsky týždeň mládeže.

Ako z vyššieuvedeného vyplýva, **respondenti si pod formami participácie mladých ľudí predstavujú skutočne rôznorodé aktivity.**

Vo všeobecnosti však možno zhrnúť, že sme zaznamenali hlavne alebo najčastejšie tieto **formy participácie v daných mestách:**

- členstvo v mládežníckych organizáciách (rôzneho zamerania – od športových až po politické);
- pasívna či aktívna účasť na spoločensko-občianskych aktivitách (práca pri dobročinných zbierkach v mestách, pomoc pri organizovaní výročných večierkov, súťaží...);
- vedenie krúžkových a podobných aktivít pre mladšie deti;
- členstvo v žiackych školských radách a mládežníckych parlamentoch, stretnutia s primátorom, poslancami;
- dobrovoľníctvo rôzneho typu;
- tvorba vlastného projektu a zapojenie sa do grantových systémov v mestách.

Nie výnimočne boli zaznamenané odpovede typu: „... len veľmi málo vieme o takýchto aktivitách“ „...určite sa niečo deje, ale neviem presne povedať“.

Niektorí respondenti sa taktiež domnievajú, že v ich organizáciách sa venujú participácii „priebežne“, t.j. že sa jej venujú podľa svojich možností a situácie – deklarujú to takýmito tvrdeniami: „...u nás prebiehajú rôzne formy participácie mládeže akoby automaticky, súbežne, je to vedľajší produkt a prirodzená súčasť našich aktivít“.

3.3. Potenciál mládeže pre participáciu na vybraných sídliskách

Nová Biela kniha o mládeži hovorí „o investovaní do mládeže a o posilnení mládeže (empowering), t.j. objasňovať a propagovať, že potenciál mladých ľudí môže prispieť k obnove a rozvoju každej spoločnosti“.

Pozitívne zistenie vo vzťahu k potenciálu mládeže pre participáciu je, že všetci respondenti sú presvedčení, že u súčasnej mládeže **existuje veľký potenciál pre rozvoj participácie.** Rovnako si to myslia respondenti v meste Žilina aj v meste Martin, a to tak respondenti zo samosprávy, MVO organizácií, cirkevných či súkromných mládežníckych organizácií apod. Zistenie dokumentuje nasledovný výrok:

„...potenciál je určite, problém je ho rozvinúť...určite vidím, že potenciál v mladých je...našiel som tu veľa šikovných mladých ľudí...len jednu chybu to celé má, že nevedia medzi sebou spolupracovať, vychádzať spolu, a to ani mladí ale ani dospelí...proste sa tolrovať navzájom v mene dobrej veci.“

Za negatívne zistenie považujeme, že nikto nevie jednoznačne povedať, **ako tento potenciál** u mladých ľudí podchytiť, rozvíjať. Respondenti sa však **zhodujú na tom, že mladým ľuďom je potrebné:** „ dať prvotný impulz“ „dať im priestor prejavíť sa“ „správne ich naštartovať a motivovať“ „podporiť ich nápady, veriť im a následne ich podporovať“.

Konkrétne to potvrdzujú nasledovné názory respondentov a respondentiek: „...mládeži je potrebné dať prvotný impulz“ „podporiť ich nápady a aktivity na začiatku“ „dať im priestor prejavíť sa, motivovať ich a jasne im deklarováť podporu“ „správne ich naštartovať a motivovať“ apod.

Situáciu veľmi dobre dokumentuje aj názor jednej respondentky – pracovníčka súkromného centra voľného času, ktorá uviedla: „...u mladých je veľký potenciál, vedia veľa

úžasných vecí ...len nemajú odvahu to odhaliť.. Nevedia, že sa môžu zúčastniť, že môžu prísť.. Je potrebné ich teda povzbudzovať, ale súčasne im musia aj samotní dospeláci a mládežnícki pracovníci dať priestor! Umožniť mladým ľuďom, aby sa stali oni novými lídrami, čiže vychovať si nástupcov a prepustiť im svoje miesta!“

Ďalej sme tiež zisťovali, či respondenti vnímajú v meste nejaké organizácie, skupiny alebo napríklad poslancov a iné **subjekty, ktoré napomáhajú rozvoju** spomínaného **potenciálu mládeže** pre participáciu.

V odpovediach boli tieto organizácie, subjekty a jednotlivci – pričom poradie nie je rozhodujúce:

- aktívni jednotlivci, ktorí sa prejavujú napr. individuálnymi aktivitami v rámci mesta pri riešení problémov komunity, kde žijú;
- ODM (Občiansko demokratická mládež) so sídlom združenia práve v Žiline: jej predstavitelia (mladí ľudia do 30 rokov) sú iniciátormi rôznych akcií v rámci mesta (Európsky týždeň mládeže...), sú partnermi priamo odboru školstva pri niektorých projektoch alebo aj propagujú a informujú o aktivitách magistrátu pre mladých ľudí v rámci mesta;
- samotné Magistráty miest (pracovníci odborov školstva a mládeže), aj niektorí poslanci magistrátov za mestské časti (aj za sídliská), i samotí primátori – a to rovnako aktívne aj v meste Žilina, aj v meste Martin;
- aktívne pracujúce školy (základné i stredné) s aktívnymi pedagógmi;
- rôzne občianske združenia pracujúce s mládežou (Rada mládeže žilinského kraja, súkromné alebo cirkevné Centrá voľného času, taktiež Saleziáni, Domka, Skauti, Informačné centrum Martin, eRko, Krajská knižnica Žilina, Stanica Žilina, C.I.T. Martin, rodičovské a materské centrá, Mestská polícia Žilina, Martin (odbory prevencie kriminality mládeže), SAIA Žilina);
- mládežnícke parlamenty (Žilinský mládežnícky parlament, Martinský mládežnícky parlament – obidva úzko spolupracujú s magistrátom pri rôznych akciách);
- AIESEC – študentská organizácia vysokoškolskej mládeže v Žiline;
- v Martine organizácie pracujúce s mládežou rómskej národnosti alebo zo sociálne slabších robín (Lokálne partnerstvo sociálnej inklúzie a iné občianske združenia), taktiež terénni komunitní konzultanti apod.);

- stredné školy vnímajú aktivity a informačný zdroj aj odboru školstva Žilinského samosprávneho kraja – ale je to úzko „vyhradený priestor“ spolupráce a podpory participácie mládeže zameraný špecificky na stredné školy v zriaďovateľskej pôsobnosti kraja – čo je podľa nás na škodu vecí.

Pri tejto téme sa objavili aj názory (i keď boli skôr výnimočné), že v meste (resp. sa to týka celého Slovenska) **chýbajú kvalitné organizácie pracujúce s mládežou, kvalitne vyškolení a vzdelaní pracovníci venujúci sa práci s mládežou a v neposlednom rade ponuka kvalitných programov a aktivít v mestách**, ktorá by bola pre mladých ľudí zaujímavá a motivačná.

Situáciu vykresľuje jeden z názorov respondenta – zakladateľa významnej kultúrno-spoločenskej organizácie s aktivitami prevažne pre mladých ľudí: „...*preto sa nečudujme, že je tak veľa neorganizovanej mládeže, ktorá sa nechce do ničoho zapájať...ponuka pre nich musí byť atraktívna...mládež má akoby oveľa väčšie možnosti na internete ako v prostredí organizácií...na internete sú neuveritene aktívni, takmer 24 hodín denne...možno je to problém tohto dospelého sveta, že pre nich nie je atraktívny, zaujímavý...*“.

Na záver tejto časti si dovoľujeme podotknúť opätovne, že vyššie **menované subjekty** podľa respondentov **napomáhajú** rozvoju potenciálu mládeže pre participáciu (pričom mnohí respondenti tieto subjekty vnímajú aj ako kľúčové pre podporu participácie) Zároveň **nikto z respondentov nevníma špeciálne žiadnu organizáciu z mesta, ktorá by sa prednostne, systematicky a prioritne venovala len otázke participácie mládeže a jej podpore** mestách (i keď napríklad veľké úsilie v našom kraji vyvíja v tomto smere Rada mládeže žilinského kraja).

Naše tvrdenie podporuje aj nasledovný názor respondentky, ktorá sa dlhoročne a aktívne venuje mládeži a zvýšeniu jej angažovanosti: „...*myslím, že každá organizácia pracujúca s mládežou alebo aj mládežnícke organizácie sa tomu (podpore participácie) venujú, rovnako aj napríklad školy zriaďovaním žiackych školských rád apod...ale každý subjekt sa tomu venuje len v jednej-nejakej oblasti... Takže nevidím v tom nijakú komplexnosť...kresťanské organizácie len v určitom smere, kultúrne vo svojom....mladí sú potom aktívni, ale len na pôde svojej organizácie: napríklad – som aktívny ako dobrovoľník na pôde Saleziánov, ale ak prekročím ich pôdu, tak už aktívny ako občan sídliska nie som...čím to je?...čosi je zrejme potrebné zmeniť, a to hlavne u ľudí, ktorí sa podieľajú na výchove mladých, tj. zmeniť u nás, pracovníkov s mládežou“.*

3.4. Bariéry pre rozvoj participácie mládeže v mestách a na sídliskách

„Najväčšou slabinou slovenskej práce s mládežou je nedostatok spolupráce. A to je výzva pre samosprávy – šíriť myšlienku partnerstva“ - uvádza už v roku 2005 Čítanka pre samosprávy, Iuventa.

Záveru nášho prieskumu potvrdzujú, že **tento stav nad'alej pretrváva.**

Prvotný impulz, ktorý by mal túto situáciu zmeniť, **očakávajú** zástupcovia organizácií a mladí lídri **od magistrátu mesta** (pracovníkov mestského úradu, odborov školstva mládeže, poslancov či primátora).

Respondentom bola počas rozhovoru pri tejto téme ponúknutá možnosť označiť za bariéry pre rozvoj participácie mládeže v meste, na sídlisku jednu alebo viac faktorov, a to buď z nasledovných faktorov alebo uviesť iné, vlastné faktory:

- nedostatočné informovanie mladých ľudí na školách;
- nedostatočné finančné ocenenie aktívnych mladých lídrov;
- nízka miera spolupráce kompetentných subjektov a organizácií;
- nedostatočná podpora mladých aktivistov zo strany dospelých;
- nízka informovanosť a dôraz na rozvoj participácie zo strany mesta alebo samosprávneho kraja;
- iné faktory.

Za hlavnú bariéru považujú respondenti nízku mieru spolupráce a nedostatok sieťovania kompetentných subjektov a organizácií v meste.

Toto tvrdenie podporujú aj nasledovné názory respondentov:

„*nestretávame sa, nevymieňame si skúsenosti, nemáme dostatok informácií, nevieme o programoch na podporu participácie*“

„*...stále pretrváva nízka informovanosť, nič o sebe nevieme, nestretávame sa a o spolupráci sa ani nedá hovoriť*“

„*organizácie namiesto spolupráce medzi sebou súperia...je to čiastočne opodstatnené, ale v konečnom dôsledku veľmi zlý spôsob fungovania...*“

„...nízka miera spolupráce organizácií, ale aj zo strany samosprávy – to je problém celého Slovenska – mali by byť pravidelné stretnutia, je nízka informovanosť...malá miera koordinácie...“

Za ďalšie významné bariéry participácie mládeže respondenti taktiež považujú:

- nedostatočné informovanie na školách, hlavne základných školách: „základná škola je miesto, kde by mali deti dostať prvé informácie o tom kde a ako participovať...a neustále im to pripomínať...“
- rovnako nedostatočnú podporu mladých zo strany dospelých: „v prvom rade by som to videl ako predsudky, že mladým sa nedá veriť a nevedia samostatne pracovať – to tvrdia dospelí, ale ja si myslím, že to vôbec nie je pravda“
- ako aj nízky dôraz na rozvoj participácie zo strany mesta alebo samosprávneho kraja: „...čo sa týka verejnej správy, je to rôzne – závisí to od individuálnych ľudí na kompetentných miestach, ale stále nie je štandardom transparentný prístup a aj keď sú mnohé veci deklarované, nefungujú v praxi“ „...záleží veľmi na tom, kto „tam sedí“, či je to otvorený a ochotný človek“
- ako aj slabá motivácia mladých ľudí: „...snáď mi v tom všetkom chýba slovíčko motivácia: je to síce ťažké, ale stále treba hľadať spôsoby, ako mladých motivovať a inšpirovať, aby urobili niečo pre seba aj svoje okolie“ „...ja by som sa nebála ísť ani do finančnej motivácie – nehovorím, že ju preferujem...“.

Viacerí respondenti aj respondentky **označili všetky uvedené faktory za bariéry** participácie mladých ľudí: „...myslím, že všetky tieto faktory sú bariérami pre participáciu mladých ľudí...“.

Záveru nášho výskumu podporujú aj výsledky výskumu z roku 2004, Iuventa, kde sa o.i. uvádza: „...z pohľadu spolupráce medzi rôznymi subjektmi nie je zriedkavé vidieť, že v tom istom období na jednom mieste viaceró podobných mládežníckych aktivít – to je len jeden z dôkazov, že **spolupráca nefunguje**...neexistuje platforma na pravidelné stretávanie sa, výmenu informácií a plánovanie – dôvodom je strach z konkurencie ale aj tradičné „hranie sa na vlastnom piesočku“ - **aj tu je obrovský priestor pre koordináciu zo strany samosprávy** – treba prekonať obavy „ukradne mi môj nápad“ – výsledky tímovej práce sú vždy viac ako individuálne snahy...“.

Respondenti nášho výskumu uvádzali veľmi podobné názory a vyjadrenia v súvislosti s participáciou mladých ľudí v oboch mestách, čo dokumentujú napríklad aj tieto vyjadrenia: „...*pro-forma sa síce máme všetci v úcte a rešpektujeme sa, ale keď príde na lámanie chleba, nepomôžeme si*“ „...*chýba kontinuita, koordinácia a celkový systém práce s mládežou*“ .

K jednotlivým uvedeným bariéram participácie mládeže sa respondenti vyjadrovali nasledovne:

- nedostatočné informovanie mladých ľudí na školách

Respondenti zastávajú názor, že je to závislé od individuálnej vôle a ochote učiteľa – koordinátora žiackej školskej rady alebo iných aktívnych pedagógov, riaditeľa školy apod. Napríklad koordinátori ŽŠR nemajú platformu pre stretávanie a výmenu skúseností, ich aj keď dobré a motivačné aktivity sú akoby uzatvorené len v priestoroch školy a počas vyučovania. Podobná je situácia aj na stredných školách, ktoré sú naviazané na svojho zriaďovateľa (samosprávny kraj) a zase im chýbajú kontakty a informácie z magistrátu, pritom stredoškolská mládež tvorí podstatnú súčasť „mešťanov“.

Konkrétne názory respondentov k tejto téme sú napríklad: „...*určite je informovanosť na školách nedostatočná, učitelia sa snažia, ale majú toho veľa...je potrebné, aby tam niekto prišiel, pomohol a informoval deti a mládež, ako sa môžu angažovať...*“

- nedostatočné finančné ocenenie aktívnych mladých lídrov

K tomuto faktoru vyjadrili respondenti rozporuplné názory. Niektorí si myslia, že aktívnych mladých ľudí nie je nutné a ani vhodné oceňovať finančne. Ale vyskytli sa aj opačné názory: „...*mnohí mladí ľudia sú zo sociálne slabších rodín a namiesto toho, aby trávili čas na brigádach kvôli zárobku, môžeme ich oceniť (finančne) pri spoločensky potrebnjších aktivitách...*“

- nízka miera spolupráce kompetentných subjektov a organizácií

Tento faktor bol respondentmi a respondentkami označovaný za najväčšiu bariéru participácie mládeže, a to v oboch mestách – Žilina aj Martin. Potvrdzujú to aj tieto výpovede respondentov: „...*toto je základný problém, organizácie pracujúce s mládežou v meste o sebe vzájomne nevedia, ale ani nikto nevytvára priestor pre výmenu názorov a stretávanie – ako potom možno čakať nejaký systematický postup v presadzovaní participácie mládeže...*“ „...*je zbytočný boj medzi subjektmi – namiesto spolupráce, pričom téma participácie mládeže nemôže byť riešená individuálnym postupom*“ „...*privítali by sme semináre, workshopy*

a podobné pracovné stretnutia k téme nielen participácie, ale celkovo o práci s mládežou a deťmi v meste „ani vucka ani mesto nepristupujú k problematike mládeže koncepčne...chýbajú formálne i neformálne stretnutia kompetentných – nesieťuje sa, nesústredujú sa informácie, neodovzdávajú sa ďalej...“

- nedostatočná podpora mladých aktivistov zo strany dospelých

Mnohí respondenti považujú za potrebné pracovať aj s dospelými, aby dali mládeži väčší priestor pre sebarealizáciu a angažovanosť. „...vnímam stále veľké nepochopenie zo strany nás, dospelých, a to medzi ľuďmi, ktorí pracujú s mládežou v meste – že dospelí nechcú riskovať a dať mladým priestor i zodpovednosť“ „... dospelí nevedia/nehcú byť mladým ľuďom rovnocennými partnermi, neustále im dávame najavo svoju nadradenosť – prameniáciu zo skúseností, z pracovnej pozície apodobne, v podstate spoluprácu s nimi len naoko deklarujeme, ale v praxi sú postoje už iné a mladí to rýchlo vycítia a cítvnu, sú sklamaní... potom od nich ťažko možno očakávať aktivitu a angažovanosť vo svete nás, dospelých...“

- nízka informovanosť a dôraz na rozvoj participácie zo strany mesta alebo samosprávneho kraja

V oboch zo sledovaných miest (Žilina aj Martin) boli zaznamenané názory, že spolupráca žilinského samosprávneho kraja a mestských magistrátov nie je na dostatočnej úrovni (v oblasti podpory participácie mládeže). Azda najvypuklejšie tento problém dokumentuje stredoškolská mládež, a to preto, že stredné školy sú v zriaďovateľskej pôsobnosti samosprávneho kraja, ale súčasne sú stredoškooláci aj „mešťanmi“. A keďže sú Žilina aj Martin spádovými mestami pre množstvo stredoškoolákov, je to veľká skupina mládeže, na ktorú mesto akoby nemalo dosah. „...mestskú mládež je potrebné riešiť komplexne a koncepčne – vládne tu problém zriaďovateľa“ Náš výskum potvrdil často rozšírený problém orgánov verejnej správy – že sa aktívne starajú len o to, čo je v ich priamej zriaďovateľskej pôsobnosti.

Ďalším zmieňovaným problémom v tejto súvislosti bola **výmena kompetentných pracovníkov po voľbách, ktoré často znamenajú prerušenie kontinuity práce:** „...je potrebné spolupracovať, koordinovať aktivity v praxi, reálne, veci (a teda aj participáciu mládeže) robiť koncepčne a neprerušit kontinuitu, keď sa vymenia za pár rokov politickí reprezentanti...“

Počas realizácie našich výskumných rozhovorov bolo z iniciatívy Mesta Žilina, odboru školstva a mládeže, zvolané **stretnutie zástupcov organizácií pracujúcich s mládežou** (CVČ štátne, súkromné, cirkevné...), **iných subjektov**, ktoré prichádzajú do kontaktu s mladými ľuďmi (Mestská polícia, Úrad práce...), ako aj zástupcov mládežníckych organizácií (Žilinský mládežnícky parlament, Aiesec ...) - a to ako prvý oficiálny meeting tohto druhu v meste Žilina za účelov informovania o pripravovanej novej koncepcii práce s mládežou v meste Žilina a vyzvania účastníkov k pripomienkovaniu pracovného návrhu. Zástupcovia organizácií prijali túto výzvu s pozitívnym ohlasom a ocenili záujem odboru školstva o spoluprácu (zúčastnilo sa viac ako 30 zástupcov rôznych organizácií – zástupca samosprávneho kraja sa ospravedlnil).

V súvislosti so zisteniami nášho výskumu si dovoľujeme konštatovať, že takáto snaha zástupcov Magistrátu je síce veľmi pozitívna, ale ak pôjde len o ojedinelú aktivitu, tak to nestačí. Sme presvedčení o tom, že len pravidelné stretávanie sa a spolupráca na podobných fórach v rámci mesta môžu priniesť reálne zmeny v praxi – taktiež v oblasti zvýšenia participácia mládeže.

- iné faktory – bariéry participácie

Ako už bolo naznačené, môže ísť o podceňovanie mládeže, neprejavenie podpory v jej aktivitách, neexistencia priestoru a foriem, ako by sa mohli mladí prejaviť, ozvať, realizovať svoje nápady, nemožnosť diskutovať o svojich názoroch a nápadoch. Nedostatočné odborné vzdelanie pracovníkov, ktorí pracujú s mládežou a pre mladých, nepoznanie skutočných potrieb a záujmov mladých ľudí „*Vieme, čo mladí naozaj chcú a čo ich skutočne motivuje?*“ „...*chýbajú nám kvalitní odborne vzdelaní pracovníci s mládežou v meste a taktiež kvalitná ponuka pre mládež*“.

Veľmi **zaujímavý bol aj názor** jedného respondenta z prostredia cirkevnej mládežníckej organizácie: „*Bariéry participácie?...ja to vnímam cez dve roviny: jedna je, že mladí potrebujú dostať nejaký impulz, oni často nepoznajú ako funguje spoločnosť, tak prostre treba za nimi prísť, a druhá rovina – a tá sa mi zdá dôležitejšia, je to, že celkovo na Slovensku si neuvedomujeme, že spoločnosť vytvárame formou množstva spoločensko-občianskych aktivít a programov..u nás, možno aj historicky, sa toto prekrýva akoby štátnou štruktúrou – je tu štát a ten nám vytvára spoločnosť, ale spoločnosť to sme my sami a sami si ju tvoríme..aj momentálne je protežované slovo štát...a toto aj vidím ako hlavný problém*

angažovanosti mladých... No a v neposlednom rade vnímam aj súčasný trend: oddeľovať verejný a spoločenský život od života súkromného, keď vlastne ten verejný upadá a stráca hodnotu v očiach ľudí – možno ho vnímajú len ako zdroj kariéry a finančného zabezpečenia – a dôležitý je ten môj život-súkromný, to, čo robím ja...a toto výrazne taktiež ovplyvňuje (žiaľ negatívne) angažovanosť mladých vo všetkých oblastiach...“.

3.5. Úroveň participácie mladých ľudí v mestách a na sídliskách

Teórie participácie uvádzajú, že participácia mládeže môže a v praxi aj prebieha na rôznych úrovniach. V klasicom ponímaní je to od informovania, cez vypočutie, potom je to úroveň, keď s mládežou konzultujeme, následne môže spolurozhodovať až po najvyššiu úroveň – spolupodieľanie sa na realizácii. Niektoré zdroje uvádzajú, že v reálnom živote nie je výnimkou ak „mládež slúži ako dekorácia pre samoprávu“ alebo keď je „informovanie mládeže len dodatočné“ t.j. po ukončení aktivít, rozhodovania.

Respondenti mali najskôr uviesť konkrétny príklad participácie mladých ľudí, ktorý buď organizovala ich organizácia, alebo sa na nej zúčastňovali, prípadne o nej vedľa, že prebehla v meste alebo na sídlisku. Potom boli dotazovaní na úroveň participácie mládeže v tomto konkrétnom prípade. V prípade, že respondentovi nebolo celkom zrejmé, aké úrovne participácie mládeže môžu byť, výskumníčka ich v krátkosti informovala.

Ich reakcie k tejto téme by sa dali zhrnúť do **nasledovných skupín:**

- **úroveň participácie mládeže prebieha na najnižšej úrovni, na úrovni informovania**

„...u nás na škole (základná škola) to prebieha tak, že my (členovia žiackej školskej rady) vieme, že môžeme dať nejaký návrh a ísť za pani riaditeľkou, oni potom zväžia, či to schvália alebo nie...a ostatné deti potom informujeme...“

„...určite to bolo informovanie, osveta...zapájanie mladých je skôr ako pasívna účasť...o spolupodieľaní sa na rozhodovaní sa moc hovoriť nedá..“

- **najvyššiu úroveň participácie mládeže (spolupodieľanie sa na rozhodovaní) si mnohí respondenti nevedia ani len predstaviť, ako by to mohlo v praxi fungovať,**

a to z najrôznejších objektívnych či subjektívnych dôvodov, čiže participácia na takejto úrovni neprebíha

„...spolupodieľanie?...to si neviem celkom dobre predstaviť, nemáme asi taký mechanizmus, aby to v praxi šlo...“

„...myslím, že to určite nie je ešte vo forme spolupodieľania sa – ale niečo k tomu smerujúce...je to taká tvorivá spolupráca podľa mňa...“

„...starší často hovoria, že nemáme dost' skúseností (mládež), čo mladých aj dost' odrádza, aby sa prejavovali nahlas...preto je aj súčasná úroveň participácie mládeže v meste na nízkej úrovni...je čo zlepšovať...“

„...je to všetko len v zárodkoch myslím, skôr je to otázka jednotlivcov...nejde o žiadne systematické akcie...“

„...no na tých vyšších úrovniach to iste ešte nie je...aj keď sú napríklad zasadania poslancov verejné, akosi stále ešte nemáme za bežné, aby občania prišli na zasadnutie parlamentu – ako to potom môžeme čakať od mladých ľudí?...a preto to treba mladým hovoriť, že sú takéto možnosti, že sa to smie a môže!“

„...žiaľ, situácia je často taká, že mládež nepozná, nevie ani čo robia – participáciu robia neformálne, ani toto slovo často nepoznajú...u nás teda sme na úrovni hlavne informačnej...a potom tiež praktické, zážitkové učenie...“

Skupina organizácií a dospelých lídrov, pracujúcich s mládežou **sa snažia mládeži dávať priestor pre vyššie úrovne participácie**, vrátane spolupodieľania sa na rozhodovaní, tvorbe a príprave projektu apod. – toto sa napríklad deje na niektorých školách, kde je k participácii mládeže pozitívne naladený pedagogický zbor, no často je to zase len v rámci školy, **neprekročí to územie školy či organizácie; možno tiež povedať, že priestor na spolurozhodovanie alebo kontrolu majú prevažne len tí mladí lídri, ktorí sú členmi danej organizácie a aktívne sa podieľajú na jej chode:**

„...aj ich informujeme, aj majú možnosť navrhovať vlastné veci, aj sa spolupodieľajú na tvorbe niektorých akcií ...ale fakt to siaha len na územie našej základnej školy“

„...myslím, že mladí v našom meste majú možnosť sa vyjadriť prostredníctvom Žilinského mládežníckeho parlamentu a myslím si, že ich hlas je v našom meste vypočutý“

„...snažíme sa im nechať veľký priestor v oblasti tvorivej, nie až tak v oblasti organizačnej a rozhodovacej – to sami nezvládnu“

„snažili sme sa ich podporovať v tom, aby si sami veci organizovali a riadili si sami svoju činnosť...“

„...konkrétne pri našich aktivitách je vysoká úroveň participácie – snažíme sa, aby sa všetci aktívne spolupodieľali na rozhodovaní, na tvorbe a naplní samotnej aktivity“

„napríklad v rámci mládežníckeho parlamentu už ide aj o spolupodieľanie, aj keď vo väčšine ostatných prípadov je to len v začiatkoch – už je pokrok aj to, keď mladí povedia verejne svoj názor, čo by chceli dosiahnuť a zmeniť...“

„...myslím si, že pre mladých ľudí je práve jednou z motivácií aj to, že dostávajú právo rozhodovať a niesť zodpovednosť – to je pre nich zaujímavé!“

Niektorí respondenti nevedeli uviesť ani žiadnu aktivitu v zmysle mládežníckej participácie, ani nevedeli teoreticky popísať úrovne participácie mládeže **alebo si úrovne participácie zamieňajú skôr s jej formami – aktívna a pasívna**, a často je to práve o tom, že organizácie a dospelí sa snažia, **aby sa mladí ľudia aktívne zapájali do aktivít, ktoré im oni ponúknu:**

„Asi na rôznych, neviem to identifikovať...“

„...u nás ide o aktívnu účasť – snažíme sa zapájať staršiu mládež do vedenia krúžkov napríklad, vekom dostávajú postupne aj viac zodpovednosti i právomoci a snažíme sa, aby pracovali potom aj pre širšiu komunitu sídliska, keďže tu žijú...“

„...určite je podľa mňa celý proces vysoko aktívny – interaktívne sa zapájajú v rámci kurzov a akcií...“

„...neustále sa snažíme mladým niečo ponúkať, kde sa môžu aj spolupodieľať a zapojiť...napríklad čistenie okolia školy...“

„...áno, môžu sa spolupodieľať na tvorbe programu akcie, ktorá bude prebiehať...“

„...snažíme sa v centre rozvíjať všetky úrovne, ale oni (mládež) to často najlepšie len pasívne prijímajú...len že niečo dostanú, tak prídu...nechce sa im aktívne sa moc zapájať...“

„...postupne úroveň zvyšujeme – od pasívnych vecí k viac aktívnym“

Zo zistení nášho výskumu vyplýva, že **zvyšovanie úrovne participácie mladých ľudí má stále veľké rezervy**. Niekedy situácia vyzerá tak, akoby kompetentní, resp. celkovo dospelí stále ešte nedostatočne pochopili, že nielen umožniť mladým ľuďom participovať je dôležité, ale že to neznamená len mládež informovať. V tejto súvislosti je vhodné uviesť, že napríklad niektorí pracovníci samosprávy zastávajú názor, resp. očakávajú od mladých ľudí, že oni budú iniciatívni a prídu s návrhmi, a v takýchto prípadoch nie je vraj dôvod nedať im k participácii priestor, dokonca na navyššej úrovni:

„...práve nedávno k nám na mesto prišla skupina mládeže s návrhom, boli aktívni, presvedčili dospelých, poslancov...mali aj možnosť zasahovať do projektu, myslím, že sa aj aktívne spolupodieľali na rozhodovaní, lebo „lobovali“..nakoniec Komusiu presvedčili a ich návrh sa zrealizoval...“

Domnievame sa, že je potrebné predovšetkým **vzdelávať ľudí, ktorí pracujú s mládežou**, robiť osvetu neustále aj medzi dospelými a celkovo verejnosťou, **ale informovať a vzdelávať aj samotných mladých ľudí** (na školách, v mládežníckych organizáciách, neformálne, cez médiá a populárne internetové sociálne siete typu Facebook apod.), aby im boli zrejmé možné úrovne a formy ich participácie, aj prínos pre nich samotných, ktorý tým môžu docieľiť. **Myslíme si, že mladí ľudia nevedia dostatočne ako funguje spoločnosť, ako funguje mestská samospráva a preto prevažná časť z nich ani len netuší, či a ako by sa mohli sami zapojiť do rozhodovania o mestských aktivitách a živote mládeže v mestách.**

Vyššie uvedené závery sú, samozrejme, získané na základe názorov a odpovedí respondentov nášho výskumu.

3.6. Legislatívny a koncepčný rámec podpory participácie mladých ľudí v mestách Žilina a Martin

S cieľom charakterizovať legislatívny a koncepčný rámec podpory participácie mladých ľudí sme každému respondentovi položili priamo otázku „Aké legislatívne alebo koncepčné materiály na podporu participácie mládeže poznáte, resp.s akými pracujete, s akými ste sa v praxi stretli?“ a následne sme respondentov a organizácie (kde sme prevádzali rozhovory) priamo požiadali o akékoľvek materiály tohto typu, ktoré by nám mohli poskytnúť, resp. ktoré mali aktuálne k dispozícii.

Materiály, ktoré nám respondeti a organizácie poskytli, mali väčšinou formu **informačno-propagačných letákov**, ktoré sa netýkali špeciálne problematiky participácie. Medzi ostatnými sú napríklad ďakovný list členom žiackych školských rád od Rady mládeže alebo publikácia „Byť mladým v Žiline“, ktorú vydala v spolupráci s magistrátom žilinská organizácia SAIA. Výnimkou je čerstvo-**nová príručka odboru školstva Žilinského**

samosprávneho kraja s názvom „Participácia mládeže na živote spoločnosti“, ktorá je určená pre pedagogických pracovníkov stredných škôl a školských zariadení (v pôsobnosti kraja). Príručka sa dostala na stredné školy, ale podľa niektorých názorov zástupcov iných subjektov – ocenili by ju aj iné organizácie.

Vo všeobecnosti sa však nedá konštatovať, že ide o koncepčné ani legislatívne materiály na podporu participácie mládeže, ktoré by sme získali.

Osobitne musíme ešte zmieniť **situáciu na magistráte tak mesta Žilina, rovnako aj mesta Martin**, kde v oboch prípadoch kompetentní pracovníci aktuálne tvorili nové **Koncepcie práce s mládežou** – práve za pomoci programu Partnerstvo organizovaného inštitútom Iuventa. V oboch prípadoch by do 31. decembra mali byť tieto koncepcie aj schválené mestskými zastupiteľstvami. V prípade mesta Žilina sme sa zúčastnili aj stretnutia organizácií pracujúcich s mládežou v meste, kde bol pracovný materiál k tejto koncepcii prezentovaný a je prílohou tejto záverečnej správy. Zaujímavosťou je fakt, že koncepcia mesta Žilina radí participáciu mládeže v meste aktuálne medzi „biele miesta“.

K dispozícii sme mali aj Koncepciu rozvoja starostlivosti o mládež v Žilinskom samosprávnom kraji, ktorej súčasťou je aj analýza silných a slabých stránok, kde sa o.i. konštatuje: „slabé stránky – o.i. neefektívna spolupráca samosprávneho kraja a organizácií venujúcich sa práci s deťmi a mládežou a neinformovanosť kompetentných subjektov“.

Na základe odpovedí respondentov musíme konštatovať, že povedomie k tejto téme nie je dostatočné, **mnohí respondenti nepoznajú žiadne** legislatívne ani koncepčné materiály týkajúce sa participácie mládeže a podpory participácie mládeže. Taktiež nie ojedinele sme sa stretli s názorom, že ani nemajú čas a kapacity, aby takéto materiály študovali a zaoberali sa nimi. Výnimku tvoria organizácie, ktorým podpora participácie vyplýva zo zamerania ich činnosti – ako napríklad Magistráty, Rada mládeže, SAIA apod.

Na základe zistení nášho výskumu sme presvedčení, že po vytvorení dobrých koncepcií práce s mládežou v oboch mestách bude legislatívno-koncepčný rámec podpory participácie mládeže dostatočný. Výzvou do budúcnosti bude uviesť ho do praxe, dostatočne a efektívne o takýchto materiáloch informovať odbornú verejnosť, organizácie i samotnú mládež – aby tieto materiály nezostali len v rovine teórie.

3.7. Kľúčové subjekty podporujúce participáciu mládeže v mestách

Za kľúčové subjekty a organizácie, ktoré podporujú participáciu mládeže v mestách považujú respondenti a respondentky celý rad mládežníckych organizácií a mimovládnych organizácií pracujúcich s mládežou, niektorých aktívnych jednotlivcov, aktívne školy, mladých lídrov a dobrovoľníkov, magistráty miest apod.

V oboch mestách, v Žiline aj Martine, boli opakované menované **mestské magistráty**, v oboch prípadoch pod novým vedením, v Žiline je to Odbor školstva a mládeže, v Martine ide o Úsek spoločenských služieb, referát mládeže a športu - v oboch prípadoch pracovníci prejavili veľký záujem pracovníkov o zlepšenie situácie v oblasti participácie mládeže, o jej väčšiu podporu v oblasti angažovanosti do verejno-spoločenského života a podobne.

Konkrétne aktivity v podpore participácie mládeže uviedli magistráty nasledovne: v Martine existuje mestské Centrum voľného času, ktoré zastrešuje a rozvíja činnosť **Martinského mládežníckeho parlamentu** a navyše mesto zriadilo aj funkciu koordinátora mládežníckeho parlamentu. V Žiline má **Žilinský mládežnícky parlament** priestory priamo na mestskom úrade, funkciu koordinátora síce nemajú, ale s mládežníckym parlamentom v minulosti aktívne pracovala, aj pokračuje, Rada mládeže žilinského kraja, ktorá má sídlo práve v Žiline.

Za ďalší kľúčový subjekt podpory participácie mládeže je považovaná práve **Rada mládeže žilinského kraja**, ktorá okrem mládežníckeho parlamentu sa venuje aj žiackym školským radám, organizuje rôzne vzdelávacie školenia a tréningy pre mladých lídrov apod.

Ďalej sú za takéto subjekty niektorými respondentami považované už spomínané mestské mládežnícke parlamenty (ŽMP a MMP), niektoré aktívne mimovládne organizácie a združenia - napríklad Informačné centrum mládeže Martin, ktoré iniciovalo založenie mládežníckeho parlamentu v meste, v Žiline napríklad Občiansko demokratická mládež, občianske združenie – mládežnícka organizácia, AIESEC, SAIA, ďalej napríklad kresťanské mládežnícke organizácie ako Saleziáni a iní. Sporadicky sú v tejto súvislosti aktívny niektorí mladí lídri, či niektorí poslanci mestských zastupiteľstiev.

Negatívnym zistením je fakt, že týmto **subjektom chýba koordinácia, systematickosť a kontinuita aktivít**, alebo aj skutočnosť, že mnohé veci sú stále len deklarované a v praxi formálne prebiehajúce.

V tejto súvislosti boli respondenti taktiež dopytovaní na skutočnosť, či by mal byť v meste nejaký „garant“ **podpory participácie mládeže** a ak áno, čo by mal tento zabezpečovať. Respondenti sa **zhodli na tom, že „by určite mal byť“**.

Veľmi podobné tvrdenie uvádza aj výskum Iuventa, 2004: „...*mladých ľudí nikto profesionálne nezastupuje, nereprezentuje ich na verejnosti a netlmočí ich názory a potreby...*“

Už menej jednoznačne sa účastníci nášho prieskumu vyjadrili v tom, kto by to mal byť – aká organizácia, subjekt, osoba apod. Naopak opäť jasnejšie sa zhodli na tom, že **prvotný impulz v tejto veci by malo dať mesto** (odborníci školstva, primátor, poslanci...). Uvedené potvrdzuje aj tento názor respondenta: „...*áno, malo by byť niečo také ako neformálne fórum mladých a v rámci neho riešená aj participácia mládeže a jej podpora*“.

Niektorí respondenti si myslia, že Magistrát by mal plniť funkciu tohto garanta, iní sú naopak presvedčení, že **magistrát by mal dať síce prvotný impulz na jeho existenciu, ale samotný výkon práce tohto garanta by už mal naplňať niekto iný** - napríklad komisia zložená zo zástupcov organizácií venujúcich sa mládeži a samotní mládežnícki lídri, **niečo ako „ombudsman mládeže“ „forum mládeže“ apod.**

Tento subjekt by mal však **zastrešovať problematiku mládeže v meste celkovo**, t.j. venovať sa nielen otázkam participácie a jej podpory, ale aj iným mládežníckym témam ako napríklad dobrovoľníctvo, vzdelávanie, informovanie, finančná podpora, informovanosť o mládeži, ale aj pre mládež samotnú ... apod.

Niektorí respondenti sa vyjadrili, že túto funkciu by mohol naplňať mestský mládežnícky parlament (ŽMP, MMP), ale súčasne vyjadrili aj obavu, že „...*jeho členovia a predstavitelia majú ešte málo skúsenosti a sami sa len učia participácii...*“

Sme presvedčení, že by bolo vhodné vyvolať diskusiu na úrovni mesta alebo aj regiónu a dôjsť k záveru, ako čo najlepšie toto zabezpečiť.

Garanta podpory participácie mládeže v meste si respondenti predstavujú ako „...*všetko pre mladých a o mladých pod jednou strechou*“.

Garant by mal vytvoriť **platformu pre mladých ľudí, fórum pre mladých**, ktorý by mal zastrešovať a presadzovať ich názory. Vytvorenie tejto platformy **by malo iniciovať a formálne zastrešiť mesto** (prípadne aj v spolupráci so samosprávnymi krajom), pričom predĺženou rukou v tomto smere by mohli byť práve mestské mládežnícke parlamenty – v súčasnosti to v oboch mestách (Žilina, Martin) čiastočne supľujú iné subjekty.

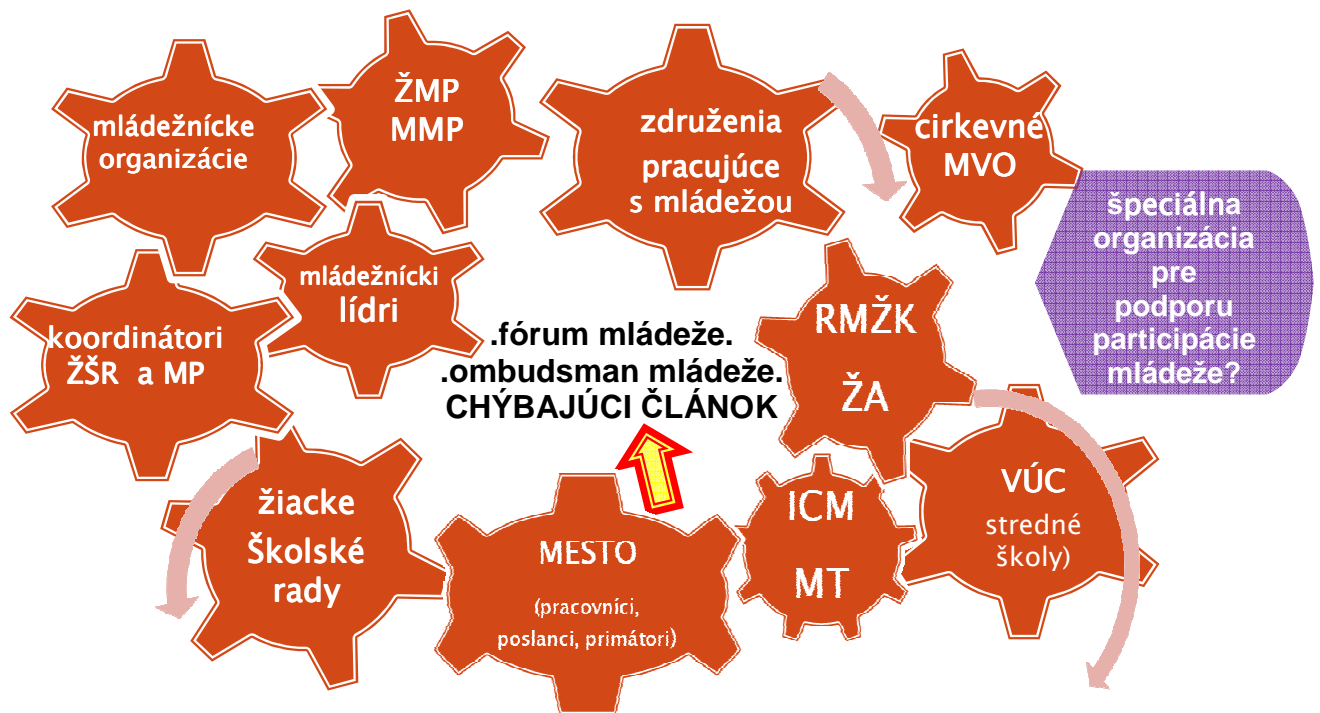
Vhodne to prezentuje názor jednej respondentky, ktorá uviedla: „... *v Žiline kedysi fungovalo tzv. Grémium tretieho sektora – a niečo podobné by malo vzniknúť v každom meste pre mládež*“.

A čo by mal garant podpory participácie mládeže v meste zabezpečovať?

Podľa názorov účastníkov prieskumu by to malo byť predovšetkým:

- sieťovanie organizácií a subjektov, ktoré pracujú s mládežou a pre mládež v meste;
- zabezpečovanie spolupráce subjektov verejnej správy (mesto – samosprávny kraj), mimovládneho sektora a iných kompetentných subjektov;
- efektívne sústreďovanie, analýza a odovzdávanie relevantných informácií ;
- koordinácia aktivít v oblasti participácie mládeže, jej podpory, ale aj iných mládežníckych tém;
- vyhľadávanie a vzdelávanie mladých lídrov, i pracovníkov pracujúcich pre mládež a s mládežou
- zabezpečovanie formálnych i neformálnych stretnutí a výmenu skúseností, dobrých príkladov z praxe.

Pre lepšie ilustrovanie situácie a názorov predkladáme nasledujúce grafické znázornenie:

Popis grafu:

Obrázok znázorňuje hlavné subjekty, ktoré sú dôležité pre rozvoj participácie mládeže v mestách Žilina a Martin. Žltá šípka smerom od „mesta“ znamená, že organizácie očakávajú prvotný impulz od magistrátov miest na vytvorenie nového, resp. staronového subjektu, či už formalizovaného alebo nie, to je vec ďalšej diskusie, ktorý by sa stal akýmsi Garantom participácie mládeže v meste – ale venoval by sa súčasne aj ostatným mládežníckym témam. V ideálnom prípade by mal plniť aj funkciu mládežníckeho fóra a informačného bodu pre samotnú mládež – možno niečo v duchu klientskeho centra, ktoré je na mestskom úrade v Žiline a kde obyvatelia mesta „vybavia všetko pod jednou strechou“.

Osobne sme presvedčení, že každé mesto by malo vyvolať pracovné stretnutie zástupcov organizácií aj zástupcov mládeže k tejto téme a spoločne vydiskutovať oblasti a spôsob fungovania naznačeného „garanta“.

Na obrázku úplne vpravo je naznačená ešte jedna možnosť – podľa názorov niektorých respondentov a respondentiek by mohla vzniknúť aj špeciálna organizácia (formalizovaná), ktoré by sa venovala mládežníckym témam a presadzovala by záujmy mládeže v mestách.

Výzvou pre kľúčové subjekty (samozrejme za podmienky ich systematickej spolupráce, sieťovania a výmeny informácií) do budúcnosti je **zapojiť do miestnej práce s mládežou aj verejnosť**, zvýšiť informovanosť o dôležitosti mládežníckych tém v mestách – u laickej verejnosti, u **dospelých, u rodičov a seniorov**. A v neposlednom rade vypracovať aj systém propagácie a morálneho ocenenia miestnych sponzorov a podporovateľov mládeže.

Na záver tejto časti sme sa ešte pokúsili krátko sumarizovať **aktuálnu situáciu podľa jednotlivých subjektov** – ich slabé a silné stránky týkajúce sa problematiky mládeže a jej participácie, a to na základe názorov získaných počas rozhovorov.

Jednotlivo ide o nasledovné organizácie a subjekty:

1. **Žilinská univerzita** – nepodarilo sa aktuálne identifikovať žiadny subjekt, ani osobu, ktorá by sa na vysokoškolskej pôde venovala problematike participácie mládeže – myslíme zo strany samotnej univerzity; na opačnej strane (študentské organizácie) – je aktívna študentská organizácia Aiesec Žilina, ktorá aj spolupracuje s magistrátom mesta; Podľa nášho názoru by takýto významný subjekt (s niekoľkými tisícami študentov) v meste mohol a mal aj pri participácii mládeže zohrávať v budúcnosti väčšiu úlohu.
2. **Žilinský samosprávny kraj** – slabinou je spolupráca s magistrátmi, aj niektorými mimovládnyimi organizáciami, naopak respondenti-zástupcovia stredných škôl vyjadrili spokojnosť aj v oblasti informovanosti o mládežníckych témach zo strany odboru školstva samosprávneho kraja; pre podporu aktivít pre mládež existuje Grantový program predsedu VUC a aj Grantový program odboru školstva VUC, kde môžu organizácie každoročne žiadať o granty
3. **Cirkevné organizácie** – všeobecne má tento typ organizácií dlhoročnú tradíciu práce s deťmi a mládežou, a to tak v Žiline ako aj Martine, ponúkajú hlavne aktivity v čase mimo školského vyučovania, taktiež rôzne alternatívne programy pre mládež apod.; podľa názorov respondentov spolupráca s ostatnými subjektami v meste pri mládežníckych témach nie je dostatočná
4. **Základné a stredné školy** – mnohé školy v mestách sú v oblasti participácie mládeže veľmi aktívne, na mnohých aktívne fungujú žiacke školské rady a mládežnícke parlamenty; slabou stránkou je to, že aktivity na školách sú stále dosť „uzatvorené“, čo je práve na mestských sídliskách pre mládež na škodu, medzi pedagógmi a koordinátormi ŽŠR neprebíha takmer žiadna koordinácia, ich informačné zdroje sú hlavne od svojich zriaďovateľov (mesto alebo samosprávny kraj) a všetky aktivity nad

rámec vyučovacieho procesu závisia od individuálnej vôle pedagógov – a títo sú často tak zaneprázdnení povinnosťami, že sa ani pri nalepšej vôli nestíhajú iným aktivitám venovať - a pritom práve na školách by sa mali deti dozvedieť prvé informácie o participácii, vidíme tam veľký potenciál pre rozvoj participácie; Výzvou do budúcnosti je preto vytvoriť efektívny systém informovanosti škôl a ich sieťovania, výmeny dobrých skúseností z praxe, pravidelné stretávanie sa apod., aby aktivity neboli ponechané len na dobrej vôli pedagógov či riaditeľa. Práve školy na mestských sídliskách majú, podľa nás, veľký potenciál pre prácu s mládežou v rámci svojho bydliska a komunity obyvateľov.

5. **Mimovládne organizácie pracujúce s mládežou, občianske združenia** – o problematike participácie mládeže a jej podpory sú stále málo informované, neexistuje medzi nimi účinná výmena informácií, o spolupráci sa dá hovoriť len výnimočne, mnohé by sa aj chceli venovať viac problematike mládeže a aktuálnym témam, ale očakávajú – aj potrebujú – podporu a iniciatívu od magistrátov miest hlavne pre možnosť stretávania sa a výmeny skúseností z praxe
6. **Centrá voľného času** – v oboch mestách (Žilina aj Martin) je ich relatívny dostatok (kvantita), väčšinou sa zameriavajú na krúžkové aktivity, súkromné centrá sú viac otvorené a snažia sa deťom ponúknuť viac ako len hodinovú aktivitu na záujmovom krúžku; do budúcnosti je teda potrebné transformovať hlavne štátne centrá na viac „otvorené priestory“, kvázi nízkoprahové centrá pre mládež, kluby mládeže apod. a slabou stránkou je aj absencia systematického vzdelávania a zabezpečenia efektívnej informovanosti zo strany napr.aj Juventy o participácii mládeže a jej možnostiach rozvoja a podpory ; Centrá si väčšinou v centrách miest, tj. na sídliskách ich je minimum. Medzi sebou navzájom nespupracujú, skôr naopak si konkurujú.
7. **Magistráty miest** – na situáciu v oblasti podpory participácie mládeže kladne vplýva v oboch mestách (Žilina aj Martin) aktuálna tvorba Koncepcie práce s mládežou a ostáva len do budúcnosti dúfať, že sa aktivity prenesú v krátkej dobe aj do reality; obidva magistráty podporujú činnosť mestských mládežníckych parlamentov a rovnako v oboch mestách pociťujú akýsi „slabý kontakt so stredoškolskou mládežou“; Taktiež ich snaha naráža na nedostatok kvalitných pracovníkov pre prácu s mládežou a celkovo nedostatok odborníkov na túto problematiku.
8. **Mestské mládežnícke parlamenty** – mestá očakávajú aktivity od nich, ale podľa názorov respondentov z praxe je nevyhnutné, aby mládežnícke parlamenty koordinovali a mladým pomáhali dospieť – odborníci; mestské mládežnícke

parlamenty by časom možno mohli byť aj fórom pre mládež a garantom participácie mládeže, ale zatiaľ majú sami málo skúseností a participovať sa len učia...Tieto mládežnícke organizácie majú aj finančné problémy, a síce ak chcú žiadať o finančnú podporu a granty, musia byť napríklad občianskym združením, čo bol napríklad aj dôvod takejto transformácie parlamentu v Žiline

9. **Situácia na mestských sídliskách** - ani v Martine, ani v Žiline nikto nevenuje špeciálnu pozornosť mestským sídliskám a mládeži, ktorá na nich býva, na sídliskách nie sú takmer žiadne mimovládne organizácie a súčasne minimum aktivít pre deti a mládež, ktoré by mohli po vyučovaní využiť: „...v mestách (v centre) máme zaplnené krúžky (CVČ), lebo tu je širší okruh mladých, čo sa v meste pohybujú, ale na sídlisku je to problém, lebo sú všetci doma a nemajú potrebu vyjsť z paneláku...a tiež je tam minimum ponúk pre mládež...“ „...mám pocit, že o mladých – hlavne od 15 rokov vyššie sa na sídlisku nikto nezaujíma, síce niečo sa deje na základnej škole, ale to je pre mladšie deti...tí, čo odídu zo základnej už ani nie sú informovaní, plagátky si neprečítajú a potom ani nič nerobia, lebo nevedia, že sa niečo na sídlisku robiť dá...“.

3.8. Aktuálne nástroje kľúčových subjektov a formy podpory participácie mládeže v mestách

Na základe zistení nášho prieskumu môžeme konštatovať, že **nástroje na podporu participácie mládeže síce v oboch mestách existujú, ale odborná verejnosť je o nich buď nedostatočne informovaná, resp. ich za také nepovažuje, prípadne sa o ne nezaujíma.**

Svedčí o tom napríklad aj toto vyjadrenie respondenta: „...skôr je to o konkrétnych projektoch a sporadicky..špeciálne podporu participácie mládeže neriešime...“

Naše tvrdenie podporuje aj fakt, že takmer **nikto z respondentov nevedel uviesť ani jeden nástroj** – či už vlastnej organizácie alebo iného kľúčového subjektu v meste, **ktorý by bol zameraný na podporu participácie mládeže.** V niektorých prípadoch si ich respondenti zamieňali s konkrétnymi aktivitami, akciami, ktoré súvisia alebo znamenajú aktívnu participáciu mladých ľudí v mestách.

V prípade oboch **magistrátov miest** je celkom oprávnené dúfať, že sa situácia v budúcnosti zmení na pozitívnejšiu, a to vzhľadom na už spomínané nové koncepcie práce s mládežou, ktoré magistráty – odbory mládeže – tvoria.

Čo sa týka možných **foriem podpory participácie mládeže** – ak sú nejaké, ide hlavne **o finančnú formu pomoci** – formou grantových programov, ale je nutné poznamenať, že táto finančná podpora **nie je určená výlučne pre podporu participácie mládeže**, ale všeobecne pre rôzne organizácie a rôzne typy projektov a aktivít.

Aktuálne majú v oboch mestách **system grantových programov**, v ktorých môžu o podporu žiadať rôzne organizácie a na rôzne aktivity – čiže nejde o výlučnú podporu participácie mládeže.

V meste Žilina existuje navyše **Žilinský komunitný fond** – pre tzv. malé granty.

Systemovým nástrojom magistrátov je aj **podpora fungovania mestských mládežníckych parlamentov** – v meste Žilina má ŽMP k dispozícii priestory (kanceláriu, zasadačku) na mestskom úrade, v meste Martin sa MMP môže stretávať v priestoroch mestského centra voľného času a mesto zriadilo aj funkciu koordinátora MMP na podporu jeho aktívnej činnosti.

Podobne je to aj v prípade **samosprávneho kraja**, kde sú (ročne) dva grantové programy – podobne ako v prípade magistrátov, nič špeciálne pre podporu participácie mládeže (tento záver je na základe odpovedí respondentov – vyjadrenie zástupcu samosprávneho kraja nebolo ku dňu uzávierky doručené).

Veľmi dôležité sú v tejto súvislosti **aktivity Rady mládeže Žilinského kraja**, ktorá pre podporu participácie mládeže realizuje napr. vzdelávanie študentov aj pedagógov pre žiacke školské rady a **v podstate sa podpore participácie mladých ľudí Rada venuje celoročne a systematicky.**

3.9. Miera informovanosti o podpore participácie mládeže v mestách a na sídliskách

Pre zaujímavosť uvádzame výber zo záverov prieskumu z roku 2004, Iuventa, ktorý o.i. uvádza: „... mládežnícki pracovníci samotní nie sú dostatočne odborne vzdelaní, na samosprávach nie je pozícia pracovníka, ktorý by sa venoval en problematike poráče

s mládežou, chýba efektívny prenos komunikácie medzi mladými ľuďmi a samosprávou a naopak, aj medzi mladými vládne neinformovanosť...“.

Náš výskum **potvrďuje vyššie uvedené tvrdenia – miera informovanosti tak o participácii mládeže samotnej, ako aj o podpore participácie mládeže je na veľmi nízkej úrovni.** Nizku informovanosť uvádzali respondenti aj ako bariéru participácie mládeže v oboch mestách.

Situáciu dobre vykresľuje názor jednej respondentky, ktorá uviedla: *„...je tu informačná medzera..nemáme priestor, ani nikoho, kto by sa to informačne chopil...ale je tu priestor pre magistrát, aby tu bol informačný kanál, hodil by sa aj konkrétny informačný bod pre mladých...jednoznačne tu musí byť medzičlánok, ktorý musí triediť, sumarizovať a posúvať potrebné informácie ďalej.. takéto poradensko-informačné body by mali byť v každom meste...“.*

Čiastočne je zdrojom informácií Rada mládeže žilinského kraja, prípadne priamo Iuventa – ale to len pre tie organizácie, ktoré „sú na ňu napojené“: *„...dostatok informácií nemám, čiastočne prúdia od Rady mládeže a potom nejaké emaily, ktoré chodia na školy..“*

Dostatok informácií potvrdzujú naopak pracovníci magistrátov (odborov mládeže) a také organizácie ako Rada mládeže ŽK, Informačné centrum Martin, SAIA Žilina apod.

Aj v týchto prípadoch **však chýba**

„výmena informácií medzi nami....aby sme si mohli vymeniť skúsenosti, vyvarovať sa chýb apod...potrebné je nejaká zodpovedná osoba, ktorá by to nejako manažovala...“.

„...bolo by užitočné sa stretávať a vymeniť si informácie...“

Respondenti boli dotazovaní jednak odkiaľ čerpajú informácie o participácii a podpore participácie mládeže, a taktiež či majú takýchto informácií dostatok a ak nie, kde by takéto informácie očakávali a akou formou.

U mimovládnych organizácií je **väčšinou situácia taká, že si musia sami vyhl'adávať a spracovávať informácie o všetkých mládežníckych témach.** Často potom nie je výnimkou situácia, že organizácie sú presvedčené, že „majú dostatok informácií“, ale opak je pravdou – väčšinou majú dostatok informácií len o problematike, ktorej sa aktívne venujú – a to participácia mládeže práve nie je: *„...to, čo potrebujem, mám...“*...

Organizácie sú taktiež pret'ažené množstvom iných povinností, ktoré im v praxi jednoducho nedovoľujú venovať sa „*nadstavbovým otázkam, ako je napríklad podpora participácie*“ – svedčí o tom aj tento názor respondentky: „...o participácii mládeže a jej podpore nemáme takmer žiadne informácie, ale ani to nestíhame pri iných povinnostiach a práci sledovať, nemáme čas ani energiu študovať siahodlhé výskumy a materiály... ale privítali by sme, keby k nám prichádzali cielené, jasné a stručné informácie na túto tému, najlepšie emailom... alebo aj pri stretnutiach riaditeľov z podobných organizácií apodobne“.

Ďalším problémom je fakt, že organizácie a pracovníci s mládežou sú naopak zahltení množstvom informácií – chýba teda článok, ktorý by ich analyzoval, sumarizoval a systematizoval.

„...na internete je preda informácií neúrekom, ale problém je, že nevieme čo a kde o participácii a jej podpore máme hľadať...keďže to nie je priorita väčšiny organizácií v meste, ani o tom nevyhľadávame žiadne informácie...“

„...osobne som sa nestretla s ničím špeciálne o participácii – a uvítala by som viac informácií, aj stretnutia organizácií, workshopy apodobne...na internet pritom chodím pravidelne, ale vidíte, nič som také nenašla...asi to nie je dobre medializované medzi nami...“

Informačný kanál, z ktorého by respondenti a respondentky očakávali tieto informácie je jednoznačne **internet a emailová pošta**.

V tejto súvislosti je nutné sa zamyslieť nad faktom, že na internete možno v súčasnosti nájsť (podľa nás) dostatok informácií o participácii mládeže a jej podpore - čo znamená, že organizácie a ich zástupcovia, ale aj samotní mladí lídri **o týchto webovských stránkach nevedia, príp. nemajú dostatok času informácie študovať a sumarizovať**.

Za zmienku stojí aj fakt, že väčšina respondentov mala záujem zoznámiť sa s výsledkami nášho prieskumu, minimálne elektronickou formou, prípadne by privítali a zúčastnili sa aj workshopu na túto tému, ktorého súčasťou by bola aj prezentácia záverov prieskumu.

Na záver tejto časti môžeme teda sumarizovať:

- o participácii ani podpore participácie mládeže nemajú organizácie ani mládež dostatok informácií, a to napriek tomu, že informácií je napr. na internete dostatok;

- informácie nemá kto systematizovať a „posúvať na tie správne miesta“ – organizácie potrebujú stručné, jasné informácie;
- samotná mládež by potrebovala nejaký „informačný bod“ v každom meste, nízka je informovanosť na školách.

3.10. Monitoring efektivity aktivít na podporu participácie mládeže

V úvode tejto časti je nutné poznamenať nasledovné: ako sme už v predchádzajúcich témach uviedli, aktivít špeciálne na podporu participácie mládeže je veľmi málo (v oboch mestách), preto otázky o monitoringu efektivity zodpovedali respondenti skôr vo všeobecnosti, t.j. či monitorujú a ako - akékoľvek aktivity, ktoré pre deti a mládež alebo s mládežou realizujú.

Respondenti sa zhodli na tom, že **monitorovať a hodnotiť aktivity je dôležité.**
„...áno, je to dôležité...napríklad počas Európskeho týždňa mládeže sme zisťovali názory mladých ľudí formou dotazníka...určite by sa monitoring efektivity mal vždy robiť...“.
„...samozrejme je potrebné to robiť, je treba vždy vidieť, aký efekt má daná aktivita a aká je reakcia mládeže na to, čo robíme...“.

Organizácie a kompetentní pracovníci **využívajú formálne aj neformálne spôsoby** monitoringu - s mladými ľuďmi často osobne hovoria o realizovaných aktivitách a spoločne hodnotia, čo sa podarilo a čo nie a aké boli dôvody, niekedy využívajú formu dotazníkov alebo ankety medzi mladými ľuďmi apodobne.

Zástupcovia mládežníckych organizácií a mladí lídri jednoznačne preferujú neformálne spôsoby hodnotenia a monitoringu aktivít – rozhovory, stretnutia, diskusie apod.

O nejakom **pravidelnom a systematickom monitoringu efektivity realizovaných aktivít sa v praxi zatiaľ hovoriť nedá.**

3.11. Aktuálne plány organizácií a pracovníkov s mládežou do budúcnosti v oblasti podpory participácie mládeže

Naším pôvodným zámerom bolo zistiť aktuálne trendy v oblasti podpory participácie medzi kompetentnými subjektami a organizáciami pracujúcimi s mládežou. Keďže sa však ani v jednom z hodnotených miest nikto špeciálne nevenuje participácii mládeže, ani podpore participácie mládeže, okrem už vyššie uvedených výnimiek ako sú napríklad mestské mládežnícke parlamenty, Rada mládeže apod. – len ťažko môžeme hovoriť o nejakých plánoch do budúcnosti v tejto oblasti.

Vzhľadom na túto situáciu sme v našom prieskume zisťovali **aktuálne plány organizácií do budúcnosti, v oblasti participácie mládeže a jej podpory**. Plány a zábery sú rôznorodé...no zväčša sa organizácie chcú aj naďalej venovať tým oblastiam činnosti, v ktorých pôsobia doteraz.

Pozitívnou výnimkou sú samosprávy – mestské magistráty, ktoré sa chcú podpore participácie mládeže venovať v budúcnosti systematicky a aktívne, v oboch mestách nášho výskumu.

3.12. Osobité postrehy a reakcie respondentov a výskumníkov k výskumným témam

V tejto časti sme zhrnuli špeciálne reakcie jednak respondentov z priebehu rozhovorov, jednak postrehy a závery výskumníkov, ktoré vyplynuli jednak zo samotných rozhovorov, ale aj z pozorovania prostredia, ľudí a procesov a rôznych situácií, v ktorých a za ktorých sa rozhovory odohrávali.

Situácia na mestských sídliskách – zhrnutie:

- **na mestských sídliskách nie je v súčasnosti dostatok organizácií venujúcich sa práci s mládežou;**
- **prostredie sídlisk je často zanedbané, chýba základná infraštruktúra;**

- dobrým **príkladom zo zahraničia** sú napríklad tzv. „youths house“ „youths office“ „free zone club“ „M-kluby“ apod., ktoré sú určené práve pre veľké skupiny neorganizovanej mládeže, čo je pre mestské sídliská typická situácia;
- vyššie uvedené nízkoprahové centrá pre mládež by mali **byť pod gesciou magistrátov** a mesto by to súčasne mohlo využiť ako „miniÚrad“ pre celú komunitu sídliska;
- na základe zistení z miest Žilina a Martin a záverov nášho prieskumu si dovoľujeme tvrdiť, že **situácia bude vo väčšine slovenských miest a sídlisk veľmi podobná.**

Špeciálne postrehy výskumníkov získané počas výskumných rozhovorov:

- priestory organizácií (v ktorých sa zväčša realizovali rozhovory) sú často **neatraktívne** pre deti a mládež (staré, špinavé, naomaľované priestory, starý nábytok, hračky aj didaktické pomôcky...);
- na druhej strane je **množstvo priestorov** (v interiéri aj v exteriéri), ktoré sú určené pre deti – ale, dovoľujeme si tvrdiť, že **väčšina mládeže z miest o nich nevie** (napríklad o krásnej klubovni v priestoroch organizácie vedia len deti a mladí ľudia, ktorí sú jej členmi, a teda väčšinu dňa zíva prázdnotou, prípadne ak aj vedia, netušia, či môžu prísť a nejako ich využiť);
- ani v jednom z miest **neexistujú ani funkčné komunitné centrá**, a už vôbec nie sú na sídliskách, a už vôbec nie pre mladých, ani **žiadne voľne prístupné kluby mládeže, či informačné body, nízkoprahové kluby apod.**, čo len situáciu s participáciou mládeže zhoršuje;
- úplne **na okraji záujmu** a pritom veľmi úzko súvisiaca s problematikou aj angažovanosťou mládeže **je práca s dospelými, s rodičmi** (výchova k rodičovstvu, ale hlavne výchova k výchove detí a mládeže, práca s rodičmi, s celou verejnosťou dospelých napr. od 40 rokov vyššie – tj. medzigeneračné problémy a ich riešenie...) – nutné je zdôrazňovanie významu participácie mládeže pre celú spoločnosť a jej budúcnosť;
- napriek dobe, kedy **sme zahltení informáciami – tieto nie sú u kompetentných pracovníkov a v organizáciách dostatočné**, ani komplexné, ani systematické...organizácie potrebujú v tomto pomoc, podobne je na tom samotná mládež;

- **v praxi sa vo veľmi malej miere využívajú koncepčné a legislatívne materiály, príručky, dokumenty**, brožúry aj samotné výsledky realizovaných výskumov o mladých ľuďoch – pričom sú mnohé z týchto materiálov pre prax užitočné a metodicky by mohli byť nápomocné: dôvod – organizácie, pracovníci nemajú čas ani kapacity čítať siahodlhé materiály – **riešenie: organizovať praktické a efektívne workshopy, stretnutia**, z informačných kanálov využívať hlavne internet a emailovú poštu, prípadne vytvoriť efektívny a cieleň informálny systém pre kompetentých pracovníkov a organizácie venujúce sa mládeži.

4. ZÁVERY A ODPORÚČANIA

4.1. Overenie hypotéz

Hypotéza H1: Vo väčšom (krajskom) meste bude reálny stav participácie mladých ľudí na lepšej úrovni, ako v meste menšom (okresnom) *sa nepotvrdila*. Stav participácie mládeže závisí od iných skutočností ako je veľkosť a typ mesta.

Predpoklad stanovený v hypotéze H2: Hlavným problémom nedostatočnej úrovne participácie mladých ľudí je nedostatočné sieťovanie kompetentných subjektov v rámci mesta (MVO, VS a mladých) a nízka spolupráca medzi nimi *sa potvrdil*. I keď problémom sú aj iné faktory - nedostatočné sieťovanie a nízka spolupráca subjektov pracujúcich s mládežou v oboch mestách sú veľmi významným faktorom, ktorý negatívne ovplyvňuje úroveň participácie mládeže, ako aj možnosti podpory participáci. K ďalším možno prirátat napríklad nedostatok potrebných informácií, podceňovanie významu participácie mládeže na živote obce/komunity, neznalosť možností podpory participácie, nedostatočné zdôrazňovanie dôležitosti participácie mládeže zo strany kompetentných orgánov verejnej správy, médií...apod.

Hypotéza H3: Deklarovaný stav podpory participácie má pozitívny vplyv na reálny stav participácie *sa potvrdila*. I keď na systematickom zakotvení podpory participácie mládeže sa v oboch mestách aktuálne ešte pracuje – v Žiline aj Martine plánujú Odbory školstva a mládeže predložiť nové Komcepce práce s mládežou najneskôr k 31.12. tohto roka.

4.2. Súvislosť zistení s podobnými výskumami Iuventy

Viacero výskumov pod záštitou Iuventy, už niekoľko rokov starých, deklaruje veľmi podobné závery a odporúčania, ku ktorým sme dospeli pri našom prieskume. Napríklad ešte z roku 2004 (Iuventa, Čítanka pre samosprávy) môžeme citovať nasledovné:

„...spolupráca nefunguje...neexistuje platforma na pravidelné stretávanie sa, výmenu informácií a plánovanie – dôvodom je strach z konkurencie, ale aj tradičné „hranie sa na vlastnom piesočku“ – aj tu je obrovský priestor pre koordináciu zo strany samosprávy“
„...organizovanosť mladých je nízka, aj v celej Európe klesá... mladých ľudí nikto profesionálne nezastupuje, nereprezentuje ich na verejnosti a netlmí ich názory a potreby“

Konkrétne sme sa preto v nasledovnej kapitole snažili **poukázať na zaujímavé súvislosti s inými výskumami mládeže, ktoré dospeli k podobným alebo rovnakým záverom, ako v našom prieskume. Zmyslom hľadania týchto súvislostí je poukázať na skutočnosť, že mnohé problémy sú kompetentným už dlhšie známe, resp. sú známe výskumníkom a odbornej obci, ale stále ešte nie sú dostatočne a v plnej miere uplatňované v praxi, resp. existujú prekážky, ktoré tomu bránia** – napríklad nedostatočný počet pracovníkov odborov školstva na samosprávach miest, ktorí pri veľkom množstve administratívno-byrokratických povinností nemajú dostatok času, kapacít a prostriedkov na väčšiu podporu participácie mládeže, ale rovnako aj iných mládežníckych tém v mestách, ďalej taktiež preťaženosť pedagógov na základných a stredných školách, ktorí následne nemajú čas a energiu venovať sa aktivitám mimo vyučovacieho procesu atď.

V ďalšej časti uvádzame niektoré konkrétne súvislosti:

1. výskum „Mládežnícka politika regiónov a miest na Slovensku“ PhDr. A. Brozmanová Gregorová, PhD. a kolektív, sept-nov 2007

Výskum o.i. konštatuje aj nasledovné:

- na úrovni miest boli na jednej strane zistené premyslené koncepcné zámery s vysokou participáciou mládeže, na druhej strane však existujú aj mestá bez akejkoľvek koncepcie mládežníckej politiky: *v súčasnosti (do december 2009) majú obidne mestá zahrnuté do nášho prieskumu (Žilina aj Martin) ukončiť tvorbu Koncepcie mládežníckej politiky – čo zástupcovia oboch magistrátov aj potvrdili*

- všetci aktéri mládežníckej politiky zhodne zhodnotili vzájomnú spoluprácu ako priemernú – stále len hľadajú funkčné možnosti spolupráce a ani samosprávne kraje ani väčšina magistrátov miest systematicky nekoordinujú sieťovanie organizácií pracujúcich s mládežou v rámci regiónu. Priamo v odporúčaníach z výskumu sa uvádza: jednou z kľúčových úloh samosprávy sa musí stať sieťovanie subjektov pracujúcich s mládežou na jej území - ako

sme už zmienili vyššie, závery nášho prieskumu nielenže potvrdzujú uvedené, ale aj vyzdvihujú ako jeden z výrazných problémov a súčasne možnosť na zlepšenie podpory mládežníckej participácie: koordinovať, sieťovať, vytvárať priestor pre vzájomné stretávanie sa a výmenu skúseností ...toto opakovane žiadajú kompetentní pracovníci (mimo subjektov verejného sektora)

- pre úspešnú realizáciu mládežníckej politiky odporúčame vytvárať mládežnícke parlamenty ako nástroj na zapojenie mladých ľudí do rozhodovania – v obidvoch mestách zapojených do nášho prieskumu (Žilina, Martin, mládežnícke parlamenty existujú a fungujú – v oboch prípadoch majú Magistráty výrazný záujem na ich fungovaní a snažia sa ich podporovať – v Žiline bolo založenie Žilinského mládežníckeho parlamentu iniciované Radou mládeže žilinského kraja, v Martine bolo pri vzniku Martinského mládežníckeho parlamentu Informačné centrum mládeže Martin

- v odporúčaní vo vzťahu k mládežníckym organizáciám sa konštatuje: systematicky rozvíjať vzdelávanie mládežníckych lídrov, podporovať výmenu skúseností na miestnej úrovni medzi mládežníckymi organizáciami navzájom aj so samosprávou: - *toto potvrdzujú aj požadujú aj respondenti nášho prieskumu: „nevieme o sebe, chceme sa stretávať; aktuálnym pozitívnym príkladom z praxe bola iniciatíva žilinského magistrátu - zvolanie zástupcov mládežníckych organizácií a subjektov pracujúcich s mládežou k pripomienkovaniu Koncepcie mládežníckej politiky. Veľa pozitívnej práce v systematickom vzdelávaní mládežníckych lídrov v žilinskom kraji vykonáva krajská pobočka Rady mládeže – organizácia okrúhlych stolov s mládežníckymi lídrami, vzdelávanie členov ŽSR a členov mestských parlamentov atď. Zaujímavým projektom je aj celokrajská Bambiriáda, ktorú už pred pár rokmi začala a koordinuje Rada mládeže žilinského kraja – i keď je tento projekt skôr orientovaný na propagáciu mládežníckych organizácií na verejnosti.*

2. výskum „Čo si myslia mladí – ich voľný čas a aktívna účasť na živote spoločnosti“ Rada mládeže Slovenska, 2008

Výsledky výskumu o.i. uvádzajú:

- miera participácie mladých ľudí na živote spoločnosti sa ukázala ako veľmi nízka; zarážajúce je zistenie, že v priemere polovica mladých ľudí pri možnostiach zisťujúcich participáciu na živote komunity volila odpoveď neviem – môže to znamenať, že o možnostiach participácie nevedia, resp. u nich niesú, alebo oni nemajú záujem - z nášho

prieskumu to potvrdili samotní mládežníckí lídri - aj by sa zapojili do aktivít, ale nevedia do čoho a ako, niekedy zase nemajú motiváciu - ponuka nie je pre nich atraktívna...

Odporúčanie pre organizácie voľného času detí a mládeže:

- posilňovať zručnosti potrebné pre úspešnú participáciu a spoluprácu u mladých ľudí: áno toto nepriamo požadujú aj respondenti nášho prieskumu – pre úspešné zvyšovanie participácie mládeže v mestách je potrebné informovanie a vzdelávanie kompetentných pracovníkov a zástupcov organizácií, aj samotných mladých lídrov

3.výskum „Podpora práce s mladými ľuďmi na Slovensku“

GfK Slovakia, máj 2008

Výsledky výskumu o.i. uvádzajú:

- stále existuje potenciál nájsť mládežníckeho dobrovoľníka medzi mladými ľuďmi - to súhlasí aj výsledkami nášho prieskumu – takmer všetci opýtaní si myslia, že potenciál pre participáciu mládeže je a je dokonca veľký

- jedným z odporúčaní tohto výskumu je aj potreba pracovať so zástupcami samospráv, aby organizáciám pracujúcim s mládežou poskytli viac možností podpory pre prácu s mládežou, než len finančné prostriedky – veľmi podobné názory mali aj naši respondenti: máme málo informácií, chýba vzdelávanie pracovníkov, uvítali by sme návody a metodické pomôcky ako s mládežou pracovať a čo im ponúknuť..Atoto očakávajú hlavne od zástupcov magistrátov miest

4. výskum „Možnosti využívania voľného času detí a mládeže v meste a na vidieku“

P. Revay, PF UKF Nitra, máj 2008

V odporúčaníach výskumu sa o.i. uvádza:

- vytvoriť na školách pozíciu „profesionálneho pedagóga“, ktorý by sa venoval koordinácii aktivít pre mládež vo voľnom časenázory respondentov nášho prieskumu, ktorí boli zo školského prostredia to potvrdzujú – počas vyučovacieho procesu nemajú učitelia dostatok času pre iné informácie a aktivity, aj samotní koordinátori ŽŠRád nie sú za túto činnosť nijako finančne ocenení, ani inak zvýhodnení*

- zvýšiť informovanosť mládeže o ponuke voľnočasových aktivít - *závery nášho prieskumu jednoznačne potvrdzujú, že zvýšiť informovanosť mládeže je potrebné nielen o tomto faktore, ale aj v mnohých iných oblastiach*

5. výskum „Mládež a médiá – Úroveň mediálnej gramotnosti mladých ľudí na Slovensku“ N. Vrabec, FF UKF, ÚVVM Nitra, nov 2007

V odporúčaníach výskumu sa o.i. uvádza:

- využiť skutočnosť, že súčasní mladí ľudia na Slovensku sú čoraz viac „on-line“ generáciou a maximálne zhodnocovať toto zistenie pri tvorbe informačných materiálov, poradenstva a nových foriem interaktívnej komunikácie - *aj zástupcovia organizácií uprednostňujú ako hlavný informačný zdroj internet a emailovú komunikáciu*
- iniciovať vytvorenie a systematicky podporovať sieť iniciatívnych mladých ľudí pôsobiacich v jednotlivých regiónoch, ktorí by po potrebnom zaškolení mohli prinášať aktuálne spravodajstvo o akciách, aktivitách a príkladoch dobrej mládežníckej praxe – *toto odporúčanie taktiež potvrdzujeme, sieť takýchto mladých lídrov by mohla byť súčasťou „fóra mládeže“, po ktorom volajú niektorí naši respondenti.*

4. 3. Odporúčania vyplývajúce z výsledkov výskumu

I. pre prácu s mládežou

- **zvýšiť informovanosť mládeže na základných školách** o tom, ako a kde sa môžu angažovať a participovať, aké organizácie existujú v meste a na sídliskách, čo deťom a mládeži ponúkajú;
- **efektívnejšie fungovanie mestských mládežníckych parlamentov** (potrebujú podporu), ale aj samotné tieto organizácie sa musia stať **viac otvorené a prístupné** pre mladých ľudí, jasne deklarovať zdôraznenie občianskeho a nie politického rozmeru mládežníckej organizácie
- **podporovať širšie zapojenie sa mladých ľudí z rôznych oblastí do členstva v mládežníckych organizáciách a dobrovoľníckej práce**, ako aj záujem mládeže o činnosť takýchto mládežníckych organizácií – v prvom rade oboznamovať aktívne

mládež s ich existenciou a ponukov v rámci miest (napríklad cez základné školy, knižnice, mládežnícke kluby...)

II. pre samosprávu

- **organizovať pravidelné a systematické stretnutia** zástupcov mládežníckych organizácií a organizácií pracujúcich s mládežou v rámci meste - iniciátorom by mal byť magistrát, za účasti aj iných subjektov štátnej správy a samosprávy (krajský školský úrad, samosprávny kraj...) a zainteresovaním aj poslancov za konkrétne mestské časti (sídlišká);
- dať podnet a vyvolať diskusiu medzi organizáciami o potrebe existencie mestského „garanta participácie mládeže“ resp. „fóra mládeže“ „ombudsmana mládeže“;
- **systematicky sa venovať vzdelávaniu pracovníkov s mládežou**, a to nielen pracovníkov samosprávy, ale aj **mimovládnych organizácií** pracujúcich s mládežou;
- **venovať väčšiu pozornosť mládeži na mestských sídliskách** – napr. kde je vyššia koncentrácia detí, mládeže a mladých rodín s deťmi (napr. žilinské sídlisko Hájik, ktoré je navyše aj geograficky „separované“ od centra mesta) by bolo vhodné zriadiť niečo ako „kluby mládeže“ – verejné miesta, **informačno-spoločenské body..** ktoré by „pracovali“ aj pre celú komunitu sídliska, zastrešovali by komunikáciu so samosprávou, MVO organizáciami a inými subjektami (ZŠ, SŠ, poslanci za danú mestskú časť...)...resp. by mohli byť „vysunutou rukou“ Magistrátu a slúžili by na celý rad iných komunitných aktivít s dôrazom však na tu žijúcich mladých ľudí;
- v otázkach participácie mládeže a jej podpory **zlepšiť spoluprácu** mesta a samosprávneho kraja;
- **systematicky a dlhodobo zvyšovať informovanosť** odbornej i laickej verejnosti o témach participácie mládeže a jej dôležitosti pre celú komunitu, mesto, spoločnosť;
- pomôcť vytvoriť **systém spolupráce a výmeny dobrých príkladov** z praxe (napr. aj v spolupráci s Radou mládeže) **pre základné školy a konkrétne pedagógov** – **koordinátorov žiackych školských rád** (títo môžu významne zlepšiť informovanosť detí a mládeže o participácii) a rovnako v spolupráci so samosprávnym krajom podobný systém spolupráce pre stredné školy ;
- vytvoriť **efektívny systém aktívnej prezentácie organizácií s ponukou pre mladých ľudí v mestách** - informovať deti a mládež cez školy, kluby, médiá, festivaly apod.:

že takéto organizácie v meste sú, čo ponúkajú, podporiť mládež a uľahčiť im možnosť zapojenia sa do aktivít.

III. pre Iuventu

- venovať **väčšiu pozornosť mimovládnyim organizáciám**, ktoré pracujú s mládežou a pre mládež: pripraviť a ponúknuť im **system vzdelávania a školení** pre ich pracovníkov;
- **efektívnejšie informovať a sieťovať pracovníkov** odborov školstva mestských úradov, odborov školstva samosprávnych krajov a iných štátnych organizácií (krajský školský úrad...) - **vyzývať ich k efektívnejšej spolupráci v praxi**, sieťovaniu organizácií a spoločnému postupu v rámci regiónov vo vzťahu k mládeži;
- metodicky pripraviť, v praxi pilotne overiť a následne ponúknuť všetkým mestám (magistrátom miest) na Slovensku **system „garanta mládeže“ „ombudsmana mládeže“**;
- **organizovať viac „medzisektorových“ workshopov a stretnutí** o problematike mládeže a jej participácii na verejnom živote (**verejná správa, organizácie MVO sektora pracujúce s mládežou, mládežnícke organizácie, miestni politici a poslanci, výskumníci....**), ktoré by okrem výmeny informácií zabezpečovali aj riešenie konkrétnych a reálnych problémov, ktoré sa vo vzťahu k mládeži vyskytujú a opakujú vo všetkých mestách a regiónoch Slovenska;
- **venovať väčšiu pozornosť informovaniu a vzdelávaniu dospelých, seniorov, celej verejnosti** – o potrebe a dôležitosti participácie mládeže a nutnosti ich podporovať a motivovať.

5. DOKUMENTAČNÁ ČASŤ

5.1. PRÍLOHY

Príloha 1: Výskumný formulár – vzor

Príloha 2: Informačný list pre respondentov

Príloha 3: Metodický list k vedeniu výskumných rozhovorov

Príloha 4: Zoznam získaných materiálov od respondentov

Príloha 5: Návrh novej koncepcie práce s mládežou v meste Žilina (súbor – e.verzia.ppt.)

PRÍLOHA 1:

VÝSKUMNÝ FORMULÁR – VZOR s prílohou 1b.

Tento prieskum je realizovaný s finančnou podporou Ministerstva školstva SR (Odbor detí a mládeže) a IUVENTY – Slovenského inštitútu mládeže.

Participácia mladých ľudí na vybraných sídliskách miest Žilina a Martin

VÝSKUMNÝ FORMULÁR (OZ Kumakokra, Žilina)

Organizácia – názov: Meno respondenta: Súhlas s nahrávaním

Úvodná otázka 1:

Čo je podľa Vás participácia mládeže? Čo si predstavujete pod týmto pojmom?

Otázka 2

Považujete rozvoj a aktivizáciu mládeže za dôležitý nástroj rozvoja komunitného života – a špeciálne na sídliskách? A prečo?

Považujete participáciu a jej rozvoj za dôležitú pre samotnú mládež? A prečo?

Otázka 3: Viete, čo sa na našom (konkrétnom) sídlisku deje alebo dialo v oblasti participácie mládeže? Uved'te konkrétne o čom viete.

(predpokladáme, že respondenti vymenujú rôzne formy participácie)

(pozn.: Ak tak respondenti neurobia –nebudú vedieť vymenovať, výskumník im predloží vopred pripravený zoznam foriem participácie – prečíta respondentom a respondent uvedie, o ktorých z nich vie, že sa realizujú/-zovali)

Otázka 4: A na akej úrovni táto participácia mladých ľudí prebiehala?

(pozn1.: úroveň participácie bude vopred jednotne zadefinovaná informovanie-až-spolupodieľanie sa mladých ľudí - aby sa dalo dobre vyhodnocovať; tento zoznam bude taktiež v prípade potreby predložený respondentovi počas rozhovoru)

*(pozn2.: výskumníci dajú v tejto časti priestor pre konkrétne príklady na dokreslenie situácie – bude snaha **získať nejaké konkrétne podklady, správy, materiály k téme... príklady dobrej praxe** apod.)*

Otázky 5-6: Myslíte si, že na tomto sídlisku/v našom meste existuje potenciál mládeže pre participáciu a jej rozvoj?

Ak respondent odpovie kladne – bude nasledovať podotázka:

- Aký je podľa vás tento potenciál konkrétne u vekovej skupiny /cieľovej skupiny mládeže, s ktorou pracujete?

Ak respondent odpovie záporne – bude nasledovať podotázka:

- Ak nie, prečo si to myslíte?

Podotázky:

- Sú tu nejaké organizácie/poslanci/siete/skupiny mladých...ktoré napomáhajú rozvoju tohto potenciálu mladých?
- Ako / čím podľa Vás rozvíjať potenciál mladých pre participáciu?

Otázky 7-8:

Ktoré z nasledovných faktorov považujete za hlavné bariéry rozvoja participácie:

- Nedostatočné informovanie mladých ľudí na školách
- Nedostatočné finančné ocenenie aktívnych mladých lídrov
- Nízka miera spolupráce kompetentných subjektov a organizácií
- Nedostatočná podpora mladých aktivistov zo strany dospelých
- Nízka informovanosť a dôraz na rozvoj participácie zo strany mesta/vyššieho územného celku
- Iné – uveďte konkrétne:

Podotázky:

Čo je podľa Vás najväčšou bariérou/nedostatkom rozvoja participácie mládeže v našom meste/sídlisku?

Ako by sa táto situácia mohla zlepšiť? Čo a kto by mal/mohol pre to urobiť?

Otázka 9-10: Aké legislatívne alebo koncepčné materiály na podporu participácie mládeže - poznáte?

- s ktorými pracujete v praxi /čo využívate prakticky (na úrovni SR, VÚC, mesta...)

Otázka 11-13: Kto sa u nás v súčasnosti reálne/aktívne venuje podpore participácie v meste/ na sídlisku?

3.13. - Kto by mal byť hlavným garantom podpory participácie mladých v meste ?

3.14. - A mal by byť nejaký garant vôbec?

3.15. - Akú konkrétnu podporu a pri čom by ste očakávali? (od mesta, VÚC ...inej organizácie)

(zástupcov verej.správy sa budeme pýtať či oni sa cítia/ chcú byť takýmto garantom a akú konkrétnu podporu robia pre organizácie a mladých)

Otázka 14-16:

Ako vaša organizácia/mesto konkrétne podporuje participáciu mládeže v súčasnosti?

- **Spolupracuje vaša organizácia /Vy s inými subjektami na nejakých aktivitách na podporu participácie mladých u nás/v meste / na sídlisku?**
- **O čom viete, že sa aktuálne robí –čo robíte v rámci svojej organizácie sami / čo v tomto smere robíte „navonok“ - pre komunitu, pre sídlisko?**

Otázka 17-19: Máte dostatok informácií o podpore participácie v meste/na sídlisku?

- odkiaľ čerpáte informácie o podpore participácie

(o konkrétnych programoch, aktivitách, grantoch, sieťovaní...)

3.15.1.1.1. - **kde by ste takéto informácie očakávali, ako formou?**

Otázka 20:

- 3.16. *pre verejnú správu:* **Aké konkrétne formy podpory participácie pre mesto/organizácie mesta/mladých mesta/sídliska robíte, organizujete?**
- 3.17. *pre organizácie/mladých lídrov:* **Aké konkrétne formy podpory participácie by ste prijali / očakávali zo strany mesta?**

Otázka 21-23:

Myslíte si, že je dôležité monitorovať efektivitu realizovaných aktivít a nástrojov na podporu participácie?

- **Má sa vôbec robiť monitoring?**
 - 3.17.1. - **Máte skúsenosť / info, že sa nejako monitorujú prebiehajúce aktivity?**
- 3.18. - **Na čo je to dobré –podľa Vás - monitorovať efektivitu aktivít na podporu participácie?**

Otázka 24-25: Aké máte v tomto smere plány v blízkej budúcnosti?

Máte/plánujete napr. nejakú stratégiu podpory participácie, alebo sa podpore participácie chcete venovať viac? Plánujete sa zúčastniť nejakého školenia/workshopu na túto tému? Získať viac informácií...?

Iné (voľné) POSTREHY RESPONDENTA K TÉME:

Príloha 1b:

pracovný materiál vytvorený výskumníkmi (zdroj: Z.Paulínyová)

PARTICIPÁCIA – znamená účasť, byť zúčastnený určitého procesu

...obsahom pojmu je účasť mladých ľudí na rozhodovaní o veciach verejných...

POZITÍVNE EFEKTY PARTICIPÁCIE:

- kvalitnejšie rozhodnutia
- vyššie miera stotožnenia mladých ľudí s nimi (rozhodnutiami)
- otvorenosť a demokratickosť rozhodovania
- kvalitatívny osobnostný rast mladého človeka
- získavanie skúseností mladých s angažovanosťou
- ľahšie sa neskôr stanú aktívnymi občanmi.

FORMY (podoby) PARTICIPÁCIE mládeže NA SLOVENSKU:

- **účasť na voľbách**
- **zvýšený záujem o informácie**
- **pripomienkovanie právnych predpisov a iných dokumentov**
- **členstvo mladých ľudí v poradných orgánoch samospráv, mládežníckych parlamentoch a žiackych školských radách, ako aj mimovládnych a iných organizáciách**

Viacere z uvedených foriem participácie na miestnej úrovni podporuje aj MŠ SR v projektovej schéme Participácia. Podporným dokumentom v EÚ je Európska Charta... ktorá naznačuje základné smery pre uľahčenie participácie mládeže na rozhodovaní o nich samotných.

STRATÉGIE ZVÝŠENIA (podpory) PARTICIPÁCIE MLÁDEŽE:

1. posilnenie mladých ľudí (empowerment)
 - informovať – vzdelávať – medializovať (šíriť dobré správy a skúsenosti)
2. zefektívnenie komunikácie
 - viac, lepšie, inak - nové formy - sieťovať
3. učenie sa vedeniu a riadeniu
 - aktivizovať - podieľať sa - zapájať seba i ostatných

4. zabezpečenie efektívnych zdrojov a posilnenie nezávislosti
- hľadať a žiadať - využívať dobrovoľníkov - od pýtania financií dospieť k partnerstvu

3 PODMIENKY PARTICIPÁCIE:

1. VÝZVA - osobná pohnútko, impulz, ktorý je pre mladého človeka atraktívny a motivuje ho niečo urobiť
2. KAPACITA - vlastnosti, vedomosti, zručnosti, stratégie ... zvyšovať ju informovaním a vzdelávaním mladých
3. SPOJENIA - mladí sa potrebujú cítiť spojení, s ľuďmi, s komunitou, s organizáciami

ČLENENIE PARTICIPÁCIE: napríklad Aktívna/Pasívna, P. občianska/politická/sociálna

PARTICIPÁCIA PODĽA HĽBKY SPOLUÚČASTI:

- pasívne informovanie
- aktívne informovanie
- posudzovanie pripomienok
- spolupodieľanie sa na rozhodovaní
- kontrola rozhodovania

ÚROVNE PARTICIPÁCIE:

- **informovanie**
- **vypočutie**
- **spolurozhodovanie**
- **spolupodieľanie sa na realizácii**

PARTICIPÁCIA V SPOLOČNOSTI je teda kľúčový pojem aktívneho demokratického občianstva a predpoklad sociálnej inklúzie v rámci spoločnosti;

- prispieva k boju proti diskriminácii a podporuje rozmanitosť
- často ale nie je dostatočne v spoločnosti reálne doceňovaná
- a reálna schopnosť mladých ľudí ovplyvniť veci je nízka.

Zdroj: Z.Paulínyová

PRÍLOHA 2:

INFORMAČNÝ LIST PRE RESPONDENTOV

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

Slovenský inštitút mládeže

Slovak Youth Institute

www.iuventa.sk

Tento projekt prieskumu je realizovaný s finančnou podporou Ministerstva školstva SR (Odbor detí a mládeže) a IUVENTY – Slovenského inštitútu mládeže.

INFO-LIST PRE RESPONDENTOV

(OZ Kumakokra, Žilina)

PRIESKUM

Participácia mladých ľudí v mestách Žilina a Martin s dôrazom na mestské sídliská

jún – december 2009

Vážená pani, Vážený pán,

ako zástupca Vašej organizácie sa zúčastňujete regionálneho prieskumu na tému Participácia a podpora participácie mladých ľudí v meste Žilina alebo v meste Martin.

Vyhlasovateľom a objednávateľom tohto prieskumu je Ministerstvo školstva SR, prostredníctvom Slovenského inštitútu mládeže – Iuventa.

Výsledky prieskumu budú oficiálne zverejnené koncom t.r. (predpoklad január 2010), a to na web.stránke Iuventy, na web.stránke www.vyskummladeze.sk, formou iných populárno-propagačných materiálov.

Ďakujeme Vám za Váš čas a ochotu odpovedať na naše prieskumné otázky a prispieť tak k získaniu aktuálnych a relevantných informácií o participácii a podpore participácie mladých ľudí v našom regióne.

S úctou

Ing. Silvia Milová, Bc. Ivana Stillerová
(realizátori prieskumu)
0903/529919, 0948/568249

PRÍLOHA 3:

METODICKÝ LIST K VEDENIU VÝSKUMNÝCH ROZHOVOROV

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

METODICKÝ LIST na vedenie rozhovorov so zápisom do výskumného formulára

(OZ Kumakokra, Žilina)

Participácia mladých ľudí na vybraných sídliskách miest Žilina a Martin

- rozhovory budú viesť samotní realizátori výskumu a realizátorky nebudú oslovovať na túto činnosť iné osoby
- rozhovory budú pološtrukturované a otázky výskumného formulára sú orientačné

ÚVOD:

- uvedenie zámeru a cieľa stretnutia
- predstavenie výskumníkov
- uvedenie do témy rozhovoru
- objasnenie technicko-organizačných faktorov priebehu rozhovoru (rozsah dotazníka, predpokladaný čas rozhovoru...)

SÚHLAS s nahrávaním na diktafón:

- výskumníci požiadajú respondenta o súhlas s nahrávaním rozhovoru na diktafón, ako aj s uvedením svojho mena a organizácie, ktorú respondent zastupuje - tento súhlas samotný bude taktiež nahraný na diktafón

JADRO ROZHOVORU:

- respondentovi budú postupne kladené jednotlivé otázky a témy podľa štrukturovaného dotazníka
- odpovede respondenta budú nahrávané na diktafón
- z priebehu rozhovoru si výskumníci môžu podľa potreby robiť aj písomné poznámky
- respondent bude mať možnosť vyjadriť aj iné svoje názory a postrehy k téme výskumu, ktoré bude považovať za dôležité a prípadne nebudú obsahom dotazníka

ZÁVER:

- po vyčerpaní všetkých otázok a tém bude rozhovor ukončený

- výskumníci poďakujú respondentovi za jeho čas a ochotu odpovedať na otázky
- respondent bude informovaný, kedy a akou formou budú zverejnené výsledky tohto výskumu a kde sa s nimi bude môcť oboznámiť.

Vypracoval:

Ing. Silvia Milová, za OZ Kumakokra Žilina

Odborný garant/konzultant: PhDr. Alžbeta Brozmanová-Gregorová, PhD.

PRÍLOHA 4:

ZOZNAM OSLOVENÝCH SUBJEKTOV/ORGANIZÁCIÍ

1. Mesto Žilina – Mestský úrad, odbor školstva a mládeže, Žilina
2. Mesto Martin – Mestský úrad, odbor spoločenských služieb (školstvo a mládež), Martin
3. Mesto Žilina – Mestský úrad, hovorca mesta
4. Žilinský samosprávny kraj, odbor školstva, Žilina
5. Centrum voľného času Žirafa, klubovňa - mesto, Žilina
6. Rada mládeže Žilinského kraja, predseda
7. Žilinský mládežnícky parlament, predseda
8. Martinský mládežnícky parlament, podpredseda
9. Koordinátor M M Parlamentu, pracovník mestského CVČ, Martin
10. Informačné Centrum Mladých (ICM), vedúca, Martin
11. poslanec Mesta (za mestské sídlisko), Žilina
12. Centrum voľného času Strom, sídlisko Solinky - Žilina
13. Centrum voľného času Kamarát, mestské CVČ, riaditeľ, Martin
14. OZ Truc Spherique – kultúrne centrum Stanica, riaditeľ, Žilina
15. SAIA Žilina, riaditeľ
16. Saleziáni Don Bosca, pracovník s mládežou, Žilina
17. združenie Domka Žilina, predseda
18. Centrum voľného času Spektrum (mestské centrum), Žilina
19. AIESEC Žilina, vysokoškolský klub, predseda
20. Základná škola – sídlisko Hájik - Žilina, koordinátor žiackej školskej rady
21. OZ Občania v akcii, sídlisko Solinky - Žilina, predseda
22. SOPK Žilinský kraj, Platforma mladých podnikateľov, projektový manažér, Žilina
23. mladý dobrovoľník - pracujúci s mládežou v CVČ, Žilina
24. Skauti Žilina, vodca, Žilina a Martin
25. OZ Domček poznania, Žilina
26. OZ Krasoklub, Žilina
27. Detský folklórny súbor Turiec, vedúca súboru, Martin
28. OZ C.I.T. (Cestou integrálnej tvorivosti), Martin
29. Stredná škola, výchovný poradca, Martin
30. Centrum voľného času Božej Tváre, sídlisko Sever, Martin

31. OZ Centrum pre rodinu, sídlisko Solinky - Žilina, predseda, mladý dobrovoľník
32. združenie K.A.B.A, riaditeľka, Martin
33. OZ Reštart, mladý dobrovoľník - zakladateľ, Martin
34. Vysoká škola sociálnej práce sv. Alžbety, detašované pracovisko Žilina, vedúca
35. Turčianske kultúrne stredisko, odbor spolupráce s mládežou so zdravotným postihnutím, Martin
36. Občiansko-Demokratická mládež, predseda, Žilina
37. Žiacka školská rada – ZŠ sídlisko Hájik - Žilina, predseda
38. OZ Križovatky, predseda, Žilina
39. Krajská knižnica Žilina, pracovník pre prácu s mládežou
40. Žilinská Univerzita, univerzitné centrum Žilina
41. Nadácia Krajina Harmónie, riaditeľka, Žilina
42. Základná umelecká škola sídlisko Solinky - Žilina, pedagóg
43. Mestská polícia Žilina, oddelenie prevencie kriminality mládeže
44. SOU stavebné Bôrik - Žilina, pedagóg
45. Stredná škola obchodná, pedagóg - dobrovoľník, Martin
46. mladý dobrovoľník – združenie pre deti a rodinu, Žilina
47. Kresťansko-katolícka farnosť, sídlisko Vlčince - Žilina
48. mladý dobrovoľník – rodičovské centrum, člen, Martin
49. Martinské rodinné centrum, predsedníčka združenia, Martin
50. Turčianske kultúrne stredisko, odbor vzdelávacích aktivít, Martin
51. OZ Detská Misia, oblastný koordinátor, Martin
52. LPSI, komunitný pracovník pre Rómsku komunitu, Martin
53. Centrum voľného času Junior Klub, súkromné CVC, riaditeľka, Martin
54. Tanečný krúžok pod CVC, vedúca krúžku, Martin
55. Kultúrne centrum mesta, Martin
56. Centrum pedagogicko-psychologických služieb, Martin
57. Turistická informačná kancelária, Martin
58. Amavet – veda a technika pre mladých, Martin
59. Akadémia vzdelávania, riaditeľ, Martin
60. OZ Sever deťom, sídlisko Sever - Martin, predseda, kňaz
61. OZ Žilinský literárny festival, koordinátorka, Žilina.

PRÍLOHA 5:

ZOZNAM ZISKANÝCH DOKUMENTOV, MATERIALOV od respondentov

MESTO ŽILINA

1. Participácia mládeže na živote spoločnosti (metodicko-informačná príručka pre pedagogických zamestnancov stredných škôl a školských zariadení) – Ing. Dana Weichselgärtner, PhD. A PaedDr. Peter Majer
2. Občiansko-demokratická mládež, informačný leták (ODM)
3. ODM – 1991-2006, propagačná brožúra
4. Strom – centrum voľného času, informačný bulletin 2009/2010
5. Byť mladým v Žiline – SAIA Žilina, n.o., vydané v rámci projektu „Za dverami mojej izby“
6. Dni európskej kultúry, propagačný leták, Mesto Žilina, august 2009
7. Ďakovný list „Poďakovanie Žiakemu parlamentu ZŠ Námestie Mladosti Žilina - sídlisko Hájik za podporu Bambiriády 2009“ - Rada mládeže Žilinského kraja
8. Občania v akcii, informačno-propagačné letáky OZ Občania v akcii sídlisko Solinky – Žilina
9. Športová pochodeň, informačný leták, OZ Krasoklub Žilina
10. Prehľad akcií Žiackeho parlamentu ZŠ Námestie Mladosti Žilina – sídlisko Hájik
11. leták VŠ ZaSP sv.Alžbety, detašované pracovisko Katedra sociálnej práce s deťmi a mládežou
12. Zasadá mládežnícky Európarlament, jún 2009 (tlačová správa,www.zilina.sk)

MESTO MARTIN

1. Detská misia – informačný bulletin
2. tlačová správa Mesto Martin – projekt pre mládež ohrozenú sociálnym vylúčením - v spolupráci s Akadémiou vzdelávania (www.martin.sk)
3. tlačová správa, ICM Martin - Podpora tvorby politiky mládeže a participácie Martinského mládežníckeho parlamentu na verejnom živote mesta Martin, 2008

6.2. ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. Ako zmeniť svoj svet, 2006, MŠ SR, odbor detí a mládeže, Bratislava;
spracovala Nadácia Intenda podľa anglického originálu publikácie „Creating Change in your Community a handbook for young people“.
2. Some examples in research and projects on participation of young people in Europe,
interný pracovný materiál poskytnutý odborným garantom PhDr. Alžbeta Brozmanová
Gregorová, PhD.
3. Mládež – mesto - región (Aká je mládežnícka politika miest a samosprávnych krajov na
Slovensku)“, 2008, MŠ SR program EÚ Mládež v akcii, kolektív autorov pod vedením PhDr.
Alžbeta Brozmanová Gregorová, PhD.
4. Práca s mládežou v meste (návrh strategického dokumentu)“, aug2009, Mestský úrad
Žilina, odbor školstva a mládeže, Mgr. I. Dolníková
5. Návrh akčného plánu politiky mládeže na roky 2008-2009“, zdroj MŠ SR, odbor detí a
mládeže
6. Participácia mládeže na Slovensku, Intenda, Z. Paulínyová
7. Zákon o podpore práce s mládežou, MŠ SR
8. Kľúčové oblasti a akčné plány štátnej politiky vo vzťahu k deťom a mládeži v SR na roky
2008 - 2013
9. Národná správa o implementácii spoločných cieľov v oblasti lepšieho porozumenia
a poznania mládeže v SR pre EK, Ministerstvo školstva, október 2008
10. Európska charta o participácii mladých ľudí na miestnom a regionálnom živote – skrátená
verzia Vyjadri sa!
11. Príručka participácie mladých, Ministerstvo školstva a Intenda, 2006

12. Analýza participácie mládeže v SR, Z. Paulínyová

13. Mládež a jej výchova k aktívnemu občianstvu, diplomová práca, E. Podoláková, jún 2009, Univerzita sv.CaM Trnava, Katedra politológie

6.3. INTERNETOVÉ ZDROJE

www.zilina.sk

www.martin.sk

www.rmzk.sk

www.icm.sk

www.zamp.sk

www.zask.sk

www.iuventa.sk

www.vyskummladeze.sk

www.intenda.sk

www.eurodesk.sk